

WSPÓLNA STRATEGIA DZIAŁANIA

Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku

AKTUALIZACJA

WFOŚiGW we Wrocławiu

WFOŚiGW w Toruniu

WFOŚiGW w Lublinie

WFOŚiGW w Zielonej Górze

WFOŚiGW w Łodzi

WFOŚiGW w Krakowie

WFOŚiGW w Warszawie

WFOŚiGW w Opolu

WFOŚiGW w Rzeszowie

WFOŚiGW w Białymstoku

WFOŚiGW w Gdańsku

WFOŚiGW w Katowicach

WFOŚiGW w Kielcach

WFOŚiGW w Olsztynie

WFOŚiGW w Poznaniu

WFOŚiGW w Szczecinie

Zespół Roboczy ds. aktualizacji Wspólnej Strategii:

Komitet Sterujący Projektu

1. Małgorzata Skucha, Prezes Zarządu NFOŚiGW, Przewodnicząca Komitetu
2. Ryszard Ochwat, Dyrektor Biura NFOŚiGW
3. Dorota Comberska, Dyrektor Departamentu Strategii i Komunikacji NFOŚiGW
4. Hanna Grunt, Prezes Zarządu WFOŚiGW w Poznaniu
5. Andrzej Pilot, Prezes Zarządu WFOŚiGW w Katowicach
6. Jacek Chrzanowski, Prezes Zarządu WFOŚiGW w Szczecinie.

Grupa Robocza

1. Julita Kowalska, Przewodnicząca Grupy, NFOŚiGW
2. Dobrochna Derecka, Ministerstwo Środowiska
3. Krzysztof Mączkowski, WFOŚiGW w Poznaniu
4. Agnieszka Wojtach, WFOŚiGW w Gdańsku
5. Elżbieta Mirko, WFOŚiGW w Warszawie
6. Mariusz Rychcik, WFOŚiGW w Olsztynie
7. Paweł Soczek, WFOŚiGW w Krakowie
8. Iwona Markiton, WFOŚiGW w Katowicach
9. Andrzej Żyłajtys, WFOŚiGW we Wrocławiu
10. Monika Pawłowicz, WFOŚiGW w Toruniu
11. Sebastian Górka, WFOŚiGW w Toruniu
12. Jan Wiater, NFOŚiGW
13. Daniel Kryś, NFOŚiGW
14. Marcin Wiśniewski, NFOŚiGW
15. Ernest Hys, NFOŚiGW
16. Maciej Grzelec, NFOŚiGW.

1. Streszczenie Wspólnej Strategii

Wspólna Strategia działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r. (zwana dalej Wspólną Strategią) została przyjęta w 2012 r. Zakładała ona dokonanie aktualizacji zapisów pod kątem rozwiązań dotyczących wdrażania środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej w perspektywie 2014-2020.

Zaktualizowany dokument obejmuje wnioski i rekomendacje z wdrażania Wspólnej Strategii w latach 2013-2014 oraz wskazuje na nowe obszary aktywności Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (zwanymi dalej Funduszami) pojawiające się w związku ze zmianą uwarunkowań w ww. przedziale czasu, m.in. w zakresie wspierania tworzenia warunków do wdrażania finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Dokonanie aktualizacji Wspólnej Strategii wynika również z dobiegającego obecnie końca wydatkowania środków w ramach perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2007-2013 oraz potrzeby dostosowania zasad finansowania środkami Funduszy do uwarunkowań dla wydatkowania środków unijnych w ramach perspektywy 2014-2020 (w tym przez finansowanie zwrotne). Aktualizacja uwzględni również założenia dotyczące systemu instytucjonalnego dla POIiŚ 2014-2020, w którym Instytucjami Wdrażającymi dla II osi priorytetowej Ochrona środowiska, w tym adaptacja do zmian klimatu są Narodowy Fundusz oraz Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych.

Celem będzie zapewnienie komplementarności oraz zwiększenia efektywności wydatkowania środków publicznych m.in. przez unikanie nieuzasadnionej interwencji naruszającej równowagę rynkową oraz stosowanie finansowania publicznego jako czynnika pobudzającego udział środków prywatnych w finansowaniu ochrony środowiska oraz zapewnienia synergii realizowanych (współfinansowanych) inwestycji z działaniami podejmowanymi w ramach polityki trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju.

Przyjęte w roku 2012 we Wspólnej Strategii wizja, misja, cel generalny, priorytety i perspektywy dla systemu Funduszy zostały określone uniwersalnie dla całego okresu obowiązywania dokumentu, toteż podczas dokonywania aktualizacji Wspólnej Strategii nie uległy zmianie. Przeformułowaniu na poziomie operacyjnym uległ sposób wdrażania i monitorowania realizacji Wspólnej Strategii. Zamiast zadań i narzędzi wspierających realizację działań dla całego okresu strategicznego postanowiono opracowywać roczne plany wdrażania. Takie rozwiązanie pozwoli zoptymalizować proces planowania działań systemu Funduszy oraz umożliwi elastyczne reagowanie w sytuacji pojawienia się nowych wyzwań, szans i potrzeb wobec systemu Funduszy.

2. Wprowadzenie

2.1. Tło i uwarunkowania uchwalenia Wspólnej Strategii

Wspólna Strategia działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej – zwana dalej **Wspólną Strategią** – jest dokumentem planistycznym służącym zoptymalizowaniu współpracy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej oraz szesnastu wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (zwanymi dalej łącznie **Funduszami**)¹. Konieczność jej przygotowania wynika bezpośrednio z art. 400h ust. 2 ustawy Prawo ochrony środowiska² (zwanej dalej ustawą POŚ). Wspólna Strategia od momentu jej uchwalenia stanowi podstawę tworzenia wynikających z niej strategii działania poszczególnych Funduszy: Narodowego Funduszu oraz wojewódzkich funduszy (art. 400h ust. 4 ustawy POŚ). Ustawa POŚ wskazuje, że odrębne strategie poszczególnych Funduszy mają wynikać ze Wspólnej Strategii. Dla zachowania niezbędnej elastyczności systemu Funduszy przyjęto, że Wspólna Strategia zawiera ustalenia planistyczne o charakterze rekomendacji, które każdy z Funduszy wprowadza w zakresie i tempie, jakie sam uzna za optymalne dla osiągnięcia celów własnej strategii. W przypadku aktualizacji Wspólnej Strategii, wynikające z niej strategie Funduszy, powinny być odpowiednio dostosowane do takiej aktualizacji.

Wspólna Strategia została w czerwcu 2012 r.³ uchwalona przez Radę Nadzorczą Narodowego Funduszu, po uprzednim uzgodnieniu jej z Ministrem Środowiska oraz po uzyskaniu przez Zarząd Narodowego Funduszu opinii Ministra Infrastruktury i Rozwoju oraz Ministra Gospodarki.

2.2. Spójność z innymi dokumentami strategicznymi i programowymi

Wspólna Strategia zachowuje spójność z nadrzędnymi dokumentami strategicznymi, w tym z:

- Długookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności
- Polityką Energetyczną Polski do 2030 roku
- Strategicznym Planem Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
- Średniookresową Strategią Rozwoju Kraju. Polska 2020 oraz z dziewięcioma zintegrowanymi strategiami o charakterze horyzontalnym, w szczególności z:
 - Strategią Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (BEiŚ)
 - Strategią Innowacyjności i Efektywności Gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”

¹ Ilekczoć w tekcście niniejszej Strategii używa się określenia „Fundusze” (pisanego wielką literą), chodź łącznie o Narodowy Fundusz i wojewódzkie fundusze. W całym tekcście Strategii odpowiednio: określenie „Narodowy Fundusz” oznacza Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, a „województkie fundusze” – szesnastć wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

² Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U z 2013 r. poz. 1232 z późn.zm.).

³ Uchwała RN nr 104/2012 ws. uchwalenia zmian we Wspólnej Strategii działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.

- Krajową strategią rozwoju regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
- Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa.

Podstawowym dokumentem strategicznym określającym kierunek aktualizacji Wspólnej Strategii jest Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko (zwana dalej BEiŚ), przyjęta przez Radę Ministrów 15 kwietnia 2014 r.⁴. BEiŚ w szczegółowy sposób wskazuje działania w dziedzinie energetyki i środowiska. Strategia koresponduje z celami rozwojowymi określonymi na poziomie unijnym, ujętymi przede wszystkim w dokumentach pn.: „Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu” (wpisując się także w jej kluczowe inicjatywy przewodnie, w tym w szczególności w inicjatywę: *Europa efektywnie korzystająca z zasobów*), „Unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r.” oraz pakiecie klimatyczno-energetycznym. Aktualizacja Wspólnej Strategii jest zbieżna z polityką ochrony środowiska, którą stanowi zespół działań mających na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Aktualizacja treści dokumentu nastąpiła również z uwzględnieniem innych (niż wyżej opisane) strategii rozwojowych oraz programów, które są dedykowane określonym dziedzinom w ramach realizowanych polityk publicznych, w tym: *Krajowej strategii ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej* wraz z Programem działań.

Aktualizacja Wspólnej Strategii została przygotowana z uwzględnieniem zapisów Umowy Partnerstwa⁵, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (zwany dalej POIiŚ 2014-2020), a także Regionalnych Programów Operacyjnych, dokumentów przyjętych przez Komisję Europejską w 2014 r. Elementem programującym współpracę na poziomie regionalnym są także Kontrakty Terytorialne⁶, w których określone zostały cele i przedsięwzięcia priorytetowe, mające istotne znaczenie dla rozwoju województwa. Finansowanie przedsięwzięć w ramach kontraktów odbywać się będzie ze środków programów operacyjnych, w szczególności służących realizacji Umowy Partnerstwa oraz z budżetów jednostek samorządu terytorialnego. Wsparcie finansowe ze środków Funduszy będzie stanowiło uzupełnienie dla środków zagranicznych, dlatego oferta krajowa powinna być programowana w taki sposób, aby nie wypierała środków unijnych, a była do nich komplementarna. Ponadto przy tworzeniu oferty Funduszy należy, poza celami wynikającymi z rozporządzeń dotyczących środków unijnych, uwzględniać także inne cele środowiskowe, wynikające z ustawy POŚ. Działalność wojewódzkich funduszy skoncentrowana jest w głównej mierze na realizacji regionalnej polityki ochrony środowiska województw, dlatego też istotnym wyznacznikiem kierunków ich działalności są dokumenty o charakterze regionalnym – strategie województw, środowiskowe plany i programy wojewódzkie.

2.3. Aktualizacja

Aktualizacja Wspólnej Strategii opracowana została przy udziale grupy roboczej, składającej się z przedstawicieli Ministerstwa Środowiska, Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy oraz uzgodniona została z Funduszami, Urzędami Marszałkowskimi, Ministerstwem Środowiska, Ministerstwem Gospodarki i Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju.

⁴ Uchwała nr 58 Rady Ministrów z dnia 15 kwietnia 2014 r. w sprawie przyjęcia Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.”. (M.P. z 2014 r. poz. 469).

⁵ Art. 5 punkt 9a) ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1649 z późn. zm.) umowa partnerstwa – umowa określająca uwarunkowania, cele i kierunki wykorzystania środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej, przygotowaną z udziałem partnerów społecznych i gospodarczych oraz zatwierdzona przez Komisję Europejską.

⁶ Art. 5 punkt 4c) ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (t.j. Dz.U. z 2014 r. poz. 1649 z późn. zm.) - kontrakt terytorialny – umowa określająca cele i przedsięwzięcia priorytetowe, które mają istotne znaczenie dla rozwoju kraju oraz wskazanego w niej województwa, sposób ich finansowania, koordynacji i realizacji, a także dofinansowanie, opracowywanych przez zarząd województwa, programów służących realizacji umowy partnerstwa w zakresie polityki spójności.

Aktualizacja Wspólnej Strategii została zaplanowana na etapie opracowywania Wspólnej Strategii w 2012 r. Konieczność aktualizacji wynikała z trwającego procesu przygotowania perspektywy finansowej Unii Europejskiej 2014 – 2020 oraz braku ostatecznych rozwiązań instytucjonalnych w tym obszarze. POIiŚ 2014-2020 został przyjęty przez Komisję Europejską w grudniu 2014 r., a w I kwartale 2015 r. trwały jeszcze uzgodnienia w zakresie systemu wdrażania POIiŚ 2014-2020.

Zaktualizowany dokument obejmuje wnioski i rekomendacje z wdrażania Wspólnej Strategii w latach 2013-2014. Określone w ramach perspektyw działania, to wynik zweryfikowanej analizy SWOT, uwzględniającej uzyskane efekty Wspólnej Strategii, a także zmianę uwarunkowań zewnętrznych. Dokonana w 2014 r. nowelizacja ustawy POŚ, umożliwiła Funduszom rozszerzenie dotychczas prowadzonej działalności, której celem jest finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w szczególności poprzez zapewnienie wsparcia działaniom służącym temu wdrażaniu oraz jego promocję, a także poprzez współpracę z innymi podmiotami. WFOŚiGW realizując ten cel mogą, poza działalnością ściśle związaną z wydatkowaniem środków na działania związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną, prowadzić również inne działania tj. m.in. budowanie i rozwijanie kompetencji, związane z przygotowaniem rynku na odbiór dofinansowania udzielanego przez Fundusze, jak też wymianę doświadczeń z innymi podmiotami, w tym jednostkami samorządów terytorialnych, przedsiębiorcami, przedstawicielami organizacji pozarządowych oraz podmiotami zagranicznymi w celu stałego udoskonalania oferty finansowej. Wytyczne Komisji Europejskiej ws. finansowania projektów z zakresu efektywności energetycznej budynków⁷ wskazują, że udzielanie wsparcia finansowego powinno być łączone z udzielaniem wsparcia pozafinansowego, w szczególności z doradztwem, ułatwiającym beneficjentowi sprawną realizację projektu inwestycyjnego. Przeniesienie tej rekomendacji także na inne obszary finansowania projektów ekologicznych (np. z zakresu gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, itp.) powinno stanowić ogólną zasadę stosowaną przy wdrażaniu projektów przez Fundusze.

Dodatkowo istnieje potrzeba prowadzenia przez Fundusze szeroko rozumianych działań informacyjno-promocyjnych zachęcających potencjalnych beneficjentów do aplikowania o środki unijne w perspektywie 2014-2020, jak również o środki Narodowego Funduszu oraz wojewódzkich funduszy, w celu zapewnienia wkładu własnego. Ponadto w celu udoskonalania systemu wdrażania projektów z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej niezbędna jest stała wymiana doświadczeń z innymi podmiotami (np. w formie warsztatów, konferencji, wyjazdów studyjnych).

Wprowadzone ustawą zmiany umożliwiły podjęcie działań mających na celu przygotowanie przez Fundusze projektu pn. „*Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorców w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE*”, planowanego do dofinansowania ze środków POIiŚ 2014-2020. Celem projektu jest wyeliminowanie zidentyfikowanych barier rozwoju niskoemisyjnej gospodarki oraz wsparcie w dążeniu do realizacji zobowiązań Polski, wynikających z dyrektyw UE, a przede wszystkim wsparcie projektów przyczyniających się do realizacji pakietu klimatyczno-energetycznego. Projekt ma być realizowany w formule „projektu partnerskiego”, o którym mowa w art. 33 ustawy „wdrożeńowej”⁸. Zakłada się, że beneficjentem projektu będzie Narodowy Fundusz jako partner wiodący, współpracujący z wfośiGW jako partnerami. W tym też celu NFOŚiGW zawarł z 15 wfośiGW i województwem lubelskim wstępne porozumienia w sprawie współpracy w zakresie przygotowania projektu.

⁷ DYREKTYWA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE

⁸ Ustawa z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie 2014-2020 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1146).

W celu zapewnienia synergii działań realizowanych w ramach projektu oraz inicjatyw Komisji Europejskiej, Fundusze podjęły także współpracę z Komisją Europejską w obszarze ustanowienia ich Koordynatorami Porozumienia Burmistrzów (na poziomie krajowym i regionalnym).

Dokonanie aktualizacji Wspólnej Strategii wynika również z dobiegającego obecnie końca wydatkowania środków w ramach perspektywy finansowej UE 2007-2013 oraz z potrzeby dostosowania zasad finansowania środkami Funduszy do uwarunkowań dla wydatkowania środków unijnych w ramach perspektywy 2014-2020 (w tym przez finansowanie zwrotne). Celem będzie zapewnienie komplementarności oraz zwiększania efektywności wydatkowania środków publicznych m.in. przez unikanie nieuzasadnionej interwencji, naruszającej równowagę rynkową oraz stosowanie finansowania publicznego jako czynnika pobudzającego udział środków prywatnych w finansowaniu ochrony środowiska. Ponadto istotne jest zapewnienie synergii realizowanych (współfinansowanych) inwestycji z celami rozwojowymi, określonymi w ramach polityki trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju. Aktualizacja uwzględni również założenia dotyczące systemu instytucjonalnego dla POiŚ 2014-2020.

3. Wdrażanie Wspólnej Strategii w latach 2013 – 2014 – wnioski i rekomendacje

3.1. Efekty realizacji Wspólnej Strategii

Wspólna Strategia była realizowana przez Fundusze w dwóch przekrojach: merytorycznym i operacyjnym. W zakresie merytorycznego obszaru działania Funduszy określono priorytety, na których koncentruje się działalność Funduszy. Obszarami są: ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi, racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi, ochrona atmosfery, ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

Dla priorytetów określono mierniki istotne dla obszarów, które w ramach Wspólnej Strategii będą monitorowane. W Funduszach mierniki osiągnięcia celów środowiskowych często posiadały inne nazwy, metodyki liczenia były inaczej prezentowane, dlatego też trudności sprawiało agregowanie mierników z poziomu regionalnego na poziom krajowy. W związku z tym, jako jedno z zadań operacyjnych w ramach realizacji perspektyw Wspólnej Strategii, zdefiniowano konieczność opracowania wspólnej metodyki liczenia efektów ekologicznych. W latach 2013-2014 trwały prace związane z wypracowaniem jednolitego podejścia do mierników. Wypracowano metodologię szacowania wybranych efektów ekologicznych i została ona częściowo wdrożona do realizacji. Jednakże ze względu na fakt, że Fundusze stoją przed dużym wyzwaniem jakim jest udział w realizacji programów operacyjnych perspektywy finansowej UE 2014-2020, konieczny jest przegląd i zmiany niektórych nazw efektów i metodyk ich liczenia, tak aby zachować spójność z dokumentami programowymi. Niemniej jednak Fundusze, rejestrują efekty ekologiczne zgodnie z zapisami Wspólnej Strategii, będą one agregowane i przedstawiane jako efekt działania systemu.

W obszarze operacyjnym Wspólna Strategia była podzielona na działania zgrupowane w ramach perspektyw strategicznych. Wspólna Strategia realizowana była przez liderów zadań, którzy współpracowali z poszczególnymi Funduszami w ramach grup roboczych. Efekty realizacji Wspólnej Strategii w latach 2013-2014 były grupowane w postaci raportów zbiorczych i przekazywane do wiadomości Rady Nadzorczej NFOŚiGW. W ciągu dwóch lat wdrażania Wspólnej Strategii powstało wiele opracowań i raportów tematycznych, jak również podjęto szereg inicjatyw i działań wzmacniających system Funduszy. Zalecenia i rekomendacje zawarte w raportach zostały uwzględnione przy opracowaniu aktualizacji Wspólnej Strategii oraz w bieżącej działalności Funduszy.

Zadania Wspólnej Strategii realizowane były w ramach czterech perspektyw: (1) Finanse, (2) Beneficjenci, (3) Procesy wewnętrzne, (4) Innowacje, wyzwania, rozwój.

Coroczna ewaluacja osiągnięć w zakresie wskaźników realizacji działań określonych w perspektywach jest podstawowym sposobem oceny wdrażania Wspólnej Strategii. Szczegółowa informacja na temat zrealizowanych w latach 2013-2014 zadań znajduje się w załączniku nr 1. Poniżej opisane zostały najważniejsze rezultaty wdrażanych działań.

Celem perspektywy Finanse była optymalizacja finansowania polegająca na doborze odpowiednich form, kierunków i zasad finansowania do zróżnicowanych potrzeb beneficjentów oraz zapewnieniu komplementarności finansowania zadań na rzecz środowiska przez Fundusze. W ramach tej perspektywy konsultowane były listy przedsięwzięć priorytetowych wojewódzkich funduszy, a NFOŚiGW przeprowadził szerokie konsultacje swojej oferty programowej na lata 2015-2020, m.in. z wykorzystaniem Cyfrowej Platformy

Współpracy i Wymiany Informacji. Umożliwiło to przygotowanie spójnej i komplementarnej oferty Funduszy, która nie powoduje wzajemnego wykluczania, eliminuje ewentualne konkurowanie o potencjalnych beneficjentów, a także zapewnia realizację wspólnych projektów, istotnych z punktu widzenia ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Jednym z ważniejszych elementów realizacji tej perspektywy były uzgodnione „Zasady i warunki udostępniania środków NFOŚiGW dla WFOŚiGW” realizowane poprzez programy NFOŚiGW:

- „SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez WFOŚiGW”, - w latach 2013-2014 to w sumie wypłaty w formie zwrotnej na około 538,7 mln zł,
- „Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii. Część 2c) Prosument - linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii poprzez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej”,
- „Poprawa jakości powietrza Część 2) KAWKA – Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii” – wypłaty w latach 2013-2014 łącznie ponad 15 mln zł.

Łączna kwota wypłaconych do wfośigw w latach 2013-2014 środków wynosi ponad 553 mln zł.

Poza działalnością finansowaną ze środków własnych Fundusze w latach 2013-2014 aktywnie realizowały swoje zadania wypełniając rolę instytucji wdrażających w ramach środków POIiŚ 2007-2013, podpisując 1542 umowy na łączną kwotę ponad 46 mld zł, z czego dofinansowanie ze środków UE wynosiło ponad 21 mld zł.

Celem perspektywy Beneficjenci była stała poprawa relacji Funduszy z beneficjentami. W ramach perspektywy wszystkie Fundusze realizowały działania zmierzające do dalszego doskonalenia współpracy, m.in. poprzez konsultacje społeczne swoich zamierzeń, uzgadnianie w ramach systemu działań obszarów kluczowych do wsparcia z punktu widzenia ochrony środowiska i gospodarki wodnej, ale też realizacji celu generalnego Wspólnej Strategii. Uzgodniono, że ze względu na różnorodność działań i beneficjentów, badania poziomu satysfakcji beneficjentów będą realizowane przez wszystkie Fundusze odrębnie. W celu ułatwienia i usprawnienia komunikacji z beneficjentami NFOŚiGW w 2012 r. przygotował generator wniosków o dofinansowanie i udostępnił do ewentualnego wykorzystania Funduszom kod do generatora wniosków o dofinansowanie.

Celem perspektywy Procesy wewnętrzne był rozwój współpracy pomiędzy Funduszami oraz zwiększenie sprawności organizacyjnej systemu Funduszy. Realizowane były działania mające na celu podnoszenie kwalifikacji pracowników w obszarze m.in. zamówień publicznych, pomocy publicznej czy wdrażania środków UE 2014-2020. Określono bazę kompetencji wiodących w Funduszach i w ramach tych kompetencji realizowane były szkolenia. Prowadzono wspólne działania informacyjno-promocyjne skierowane do ogółu społeczeństwa (np. organizacja obchodów 20-lecia wfośigw, 25-lecia NFOŚiGW, prezentacja systemu finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej m.in. podczas Szczytu Klimatycznego COP-19 w Warszawie, Forum Ekologicznego w Kołobrzegu). Opracowano i uruchomiono w 2013 r. Cyfrową Platformę Współpracy i Wymiany Informacji, która stanowi miejsce wymiany informacji i doświadczeń o realizowanych przez Fundusze przedsięwzięciach, umożliwia konsultacje dokumentów i stanowi bazę danych.

Celem perspektywy Innowacje, wyzwania, rozwój jest realizacja inicjatyw ukierunkowanych na nowe, innowacyjne obszary działania Funduszy. W ramach realizacji perspektywy opracowano systemową koncepcję pomocy finansowej dla ekoinnowacji, która została przełożona na działalność finansową Funduszy, jako np. jedno z kryteriów wyboru projektów do dofinansowania środkami Funduszy. Głównym czynnikiem wpływającym na realizację tej perspektywy była nowelizacja ustawy POŚ, która doprecyzowała, że celem działania Funduszy, oprócz finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej jest również tworzenie warunków do tego finansowania. W ramach tej perspektywy Fundusze aktywnie uczestniczyły w grupach roboczych dotyczących

wypracowania zapisów w ramach perspektywy UE 2014-2020, przedstawiając swoje doświadczenie w realizacji projektów środowiskowych finansowanych ze środków POIiŚ 2007-2013 oraz RPO 2007-2013. Prowadzone były szerokie konsultacje i uzgodnienia w zakresie prowadzenia edukacji ekologicznej na szczeblu krajowym (NFOŚiGW, MŚ) oraz regionalnym przez wojewódzkie fundusze.

3.2. Rekomendacje z wdrażania Wspólnej Strategii

Przyjęte w roku 2012 wizja, misja, cel generalny, priorytety i perspektywy dla Wspólnej Strategii zostały sprecyzowane uniwersalnie dla całego okresu i podczas dokonywania aktualizacji Wspólnej Strategii nie uległy zmianie. Dotychczasowa realizacja Wspólnej Strategii wskazała obszary, w których należy doskonalić system, pojawiły się również nowe okoliczności, które wymagały dokonania przeglądu kierunków działań określonych dla poszczególnych perspektyw. Zaproponowane w 2012 r. perspektywy są nadal aktualne, a kierunki działań muszą zostać dostosowane do nowych wyzwań stojących przed Funduszami, wynikających z m.in. malejących wpływów z tytułu opłat i kar za korzystanie ze środowiska, nowych wyzwań związanych z wdrażaniem POIiŚ 2014-2020, a także realizacją celu ustawowego tj. tworzenia warunków do wdrażania finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

W ramach perspektywy Finanse, kontynuowane będą działania z zakresu konsultowania zamierzeń Funduszy oraz dalszego rozwoju w obszarze powierzania środków Narodowego Funduszu wojewódzkim funduszom na realizację zadań związanych z ochroną środowiska i gospodarką wodną. Realizowane będą również, wypracowane wspólnie z WFOŚiGW, *Zasady i warunki udostępniania środków NFOŚiGW dla wfośiGW oraz wspólnego finansowania przedsięwzięć o charakterze ponadregionalnym i międzyregionalnym*.

W ramach perspektywy Beneficjenci kontynuowane będą działania w zakresie wdrażania w szerszym zakresie elektronicznej obsługi beneficjentów oraz włączania beneficjentów w proces tworzenia oferty, z uwzględnieniem konsultacji społecznych oraz coraz szerzej stosowanych analiz rynkowych. Realizowane będą również szkolenia dla wnioskodawców i beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o dofinansowanie i rozliczeń projektów, w celu organizacji najsprawniejszego i najbardziej efektywnego systemu wsparcia beneficjentów i wnioskodawców oraz dla uzyskania najlepszych efektów przedsięwzięć.

W ramach perspektywy Procesy wewnętrzne konieczne będzie określenie zasad współpracy w zakresie wspólnej realizacji POIiŚ 2014-2020, w przypadku powierzenia przez Narodowy Fundusz zadań związanych z realizacją POIiŚ 2014-2020 wojewódzkim funduszom, a także określenie warunków wdrażania projektów systemowych, w szczególności projektu systemowego w ramach POIiŚ 2014-2020 pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorców w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”.

Perspektywa Innowacje, wyzwania, rozwój stawia przed Funduszami największe wyzwania ze względu na konieczność jej modyfikacji z uwzględnieniem nowej (w porównaniu z POIiŚ 2007-2013) roli wojewódzkich funduszy we wdrażaniu POIiŚ 2014-2020. Dotychczasowe dziedziny działalności Funduszy w finansowaniu ochrony środowiska i gospodarki wodnej rozszerzone będą o działania w zakresie wsparcia beneficjentów poprzez szersze informowanie o możliwościach dofinansowania, podnoszenie kompetencji pracowników Funduszy w obszarach związanych m.in. z efektywnością energetyczną, OZE, gospodarką niskoemisyjną oraz w zakresie adaptacji do zmian klimatu. W efekcie dotychczasowa działalność Funduszy rozszerzy się o działalność pozafinansową, związaną przede wszystkim z doradztwem, ułatwiającym beneficjentowi sprawną realizację projektu inwestycyjnego.

Istotną rolą systemu Funduszy jest prowadzenie działań informacyjno-promocyjnych, skierowanych do potencjalnych beneficjentów, a także do ogółu obywateli, celem kształtowania właściwych postaw i zachowań proekologicznych, jak również informowanie o zagrożeniach ekologicznych oraz o korzyściach ze stosowania rozwiązań pro-środowiskowych. Działania te oparte będą na bliskiej współpracy z instytucjami resortu środowiska (w szczególności Ministerstwem Środowiska), celem zapewnienia komplementarności i efektywności podejmowanych inicjatyw oraz budowania spójnego komunikatu kierowanego do społeczeństwa.

4. Synteza diagnozy strategicznej i analiza SWOT

4.1. Uwarunkowania ogólne

Postępujący rozwój cywilizacyjny, przejawiający się m.in. wzrostem presji na środowisko oraz ograniczeniem zasobów naturalnych, zmusza do bardziej racjonalnego gospodarowania zasobami – poszukiwania i promowania oszczędnych, pro-środowiskowych rozwiązań, a także podejmowania działań zmierzających do poprawy stanu środowiska. Obserwowana intensyfikacja ekstremalnych zjawisk pogodowych i klimatycznych niesie również konieczność adaptacji do zachodzących zmian klimatu oraz przeciwdziałania jego występowaniu.

Przyjęty kierunek znajduje podstawy w przepisach prawa krajowego i międzynarodowego oraz w krajowych dokumentach strategicznych. Wsparcie zrównoważonego gospodarowania zasobami środowiska i stymulowanie działań zmierzających do poprawy jego stanu to główne obszary działalności Funduszy w Polsce. O znaczącej roli Funduszy w realizacji tych wyzwań świadczą przede wszystkim:

- wieloletnie doświadczenie organizacyjne w finansowaniu ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz w realizacji polityki ochrony środowiska
- zdolność do generowania wypłat środków w kwocie wyższej niż uzyskiwane przychody z opłat i kar poprzez wypracowane mechanizmy zwrotnego finansowania ochrony środowiska
- wiarygodność finansowa Funduszy, zobiektywizowany, bezstronny i ukierunkowany na realizację interesu publicznego i środowiskowego proces przyznawania dofinansowania
- synergia i komplementarność prowadzonych działań
- obecność w każdym województwie oraz możliwość dostosowania pomocy do regionalnych problemów środowiskowych
- kompetencje i kwalifikacje zespołów pracowniczych.

4.2. Analiza SWOT systemu Funduszy

Specyfika polskiego systemu finansowania ochrony środowiska polega na kierunkowym, ściśle określonym wydatkowaniu środków pochodzących z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar za przekroczenie lub naruszenie warunków korzystania ze środowiska na działania służące rozwojowi zrównoważonemu. W ten sposób realizowana jest w Polsce zasada „zanieczyszczający płaci”, a uzyskane dzięki temu środki, przekazywane są na inwestycje ograniczające zanieczyszczenie środowiska lub poprawiające jego jakość. System Funduszy ma za zadanie wspieranie realizacji polityki ochrony środowiska. Istotne jest, by realizowane zapisy Wspólnej Strategii w ramach systemu dawały coraz większe korzyści ekologiczne, społeczne oraz gospodarcze dla całego kraju. Weryfikacja analizy SWOT pozwala na zdefiniowanie aktualnych mocnych i słabych stron systemu, a także identyfikację aktualnych szans i zagrożeń. Proces ten przyczyni się do określenia jak w optymalny sposób realizować założony cel generalny Funduszy.

Kluczowe, mocne strony dla systemu Funduszy (wszelkie fakty mające pozytywny wpływ na działalność Funduszy, które Fundusze mogą kształtować sprawczo, a więc mogą nimi zarządzać), to:

- wypracowane zasady gospodarki finansowej oraz procedury finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej, pozwalające na wypłacanie kwot wyższych niż uzyskiwane z opłat i kar środowiskowych
- wiarygodność finansowa gwarantująca realizację szerokiego zakresu działań
- wypracowane zasady i warunki udostępniania środków NFOŚiGW dla wfośigw oraz wspólnego finansowania przedsięwzięć o charakterze ponadregionalnym i międzyregionalnym
- zdolność do wdrażania oraz współtworzenia krajowych i regionalnych polityk i programów środowiskowych, oraz ich realizowanie poprzez projekty dofinansowane ze środków Funduszy
- znajomość środowiskowych aspektów rozwoju kraju i rozwoju regionalnego, potrzeb i problemów beneficjentów, umożliwiającą elastyczność i szybkie reagowanie na bieżące wyzwania
- doświadczenie w finansowaniu przedsięwzięć ochrony środowiska, bliska współpraca z jednostkami samorządu terytorialnego, instytucjami ochrony środowiska, bankami i przedsiębiorcami sprawiająca, że Fundusze są wiodącymi instytucjami finansującymi pro-ekologiczne przedsięwzięcia
- prowadzone analizy potrzeb środowiskowych i energetycznych w regionach, m.in. na potrzeby perspektywy unijnej 2014-2020
- kierowanie się interesem publicznym i środowiskowym, a nie wyłącznie opłacalnością przedsięwzięć (podejście niekomercyjne)
- zobiektywizowany i bezstronny proces przyznawania dofinansowania
- kompetentna, wykwalifikowana i doświadczona kadra
- różnorodne zasady i formy dofinansowania dostosowane do specyfiki celów i potrzeb beneficjentów danego regionu
- mobilizowanie na rzecz środowiska środków z innych źródeł, a zwłaszcza środków prywatnych (efekt dźwigni)
- dobrze funkcjonujący i efektywny kosztowo system wspólnych szkoleń i działań w obszarze kompetencji wiodących mający na celu stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników Funduszy
- poprawa wymiany informacji i dobrych praktyk między Funduszami, z wykorzystaniem Cyfrowej Platformy Współpracy i Wymiany Informacji
- otwartość na zmiany w zakresie eko-innowacji
- gotowość do wdrażania instrumentów finansowych w wybranych obszarach.

Wśród słabych stron (wszelkie fakty mające negatywny wpływ na działalność Funduszy, które Fundusze mogą kształtować sprawczo - mogą nimi zarządzać) należy wymienić:

- niejednorodny, wymagający aktualizacji w skali kraju, system ewidencjonowania i raportowania efektów ekologicznych
- wymagający stałej poprawy proces konsultacji z beneficjentami zamierzeń m.in. co do planowanych nowych zasad i kierunków działalności Funduszy

- niedoskonały system współpracy w finansowaniu zadań o charakterze ponadregionalnym dla zapewnienia systemowej komplementarności finansowania
- wymagający uspoźnienia, komplementarności i synergii działań system informacji, promocji i edukacji ekologicznej.

Najistotniejsze zidentyfikowane szanse (wszelkie fakty mające pozytywny wpływ na działalność Funduszy, których Fundusze nie mogą kształtować sprawczo (a więc, mogą jedynie na nie reagować) to:

- znaczny strumień środków unijnych na zadania ochrony środowiska i gospodarki wodnej w perspektywie finansowej 2014-2020
- nowe instrumenty finansowe UE
- rozszerzony obszar funkcjonowania Funduszy, działalność wspierająca wnioskodawców i beneficjentów, a nie tylko finansująca ochronę środowiska i gospodarkę wodną
- nowe obszary zrównoważonego rozwoju: innowacje i nowe technologie
- zwiększenie i optymalizacja dystrybucji wpływów środowiskowych przy zachowaniu wydajnego, zdecentralizowanego systemu ich pobierania i dystrybucji
- zwiększająca się świadomość ekologiczna i aktywność inwestycyjna w sferze środowiska: samorządów terytorialnych, instytucji publicznych, podmiotów gospodarczych organizacji pozarządowych i społeczeństwa
- wysokie i trwałe zapotrzebowanie na środki Funduszy ukierunkowane na poprawę stanu środowiska
- utrzymywanie wysokiego poziomu zaufania i zadowolenia beneficjentów
- promowanie polskiego systemu finansowania ochrony środowiska, jako dobrej praktyki na poziomie krajowym i arenie międzynarodowej.

Zdiagnozowane zagrożenia (fakty mające negatywny wpływ na działalność Funduszy, których Fundusze nie mogą kształtować sprawczo, mogą jedynie na nie reagować) dotyczą:

- niekorzystnych dla Funduszy zmian w przepisach prawa m.in. ograniczających wpływy finansowe i rolę Funduszy we wdrażaniu programów operacyjnych perspektywy finansowej UE 2014-2020
- niekorzystnego dla Funduszy wpływu postępujących procesów konsolidacji finansów publicznych, które powodują obniżenie przychodów finansowych
- wpływu dekonjunkury na obniżenie skłonności beneficjentów do podejmowania ryzyka inwestycyjnego
- zmniejszenie zdolności zaciągania zobowiązań finansowych przez samorządy terytorialne w związku z ich zadłużeniem
- braku pełnej aktualizacji i dużego zróżnicowania zakresu szacunkowych, potrzeb środowiskowych, zarówno w skali kraju, jak i w poszczególnych regionach
- braku spełnienia przez Polskę warunków ex-ante dla wskazanych w POIiŚ 2014-2020 obszarów.

4.3. Wnioski z analizy SWOT

Rok 2013 był pierwszym rokiem realizacji Wspólnej Strategii. W tym czasie niektóre ze zidentyfikowanych w 2012 r. (w trakcie opracowania analizy SWOT) mocnych lub słabych stron, a także szans i zagrożeń uległy dezaktualizacji. Niektóre z dotychczasowych mocnych stron nabrały charakteru zagrożenia (tj. stały się niezależnym od działań Funduszy negatywnym czynnikiem), natomiast niektóre, wówczas zidentyfikowane słabe strony systemu Funduszy zostały poprawione i przekształciły się w mocną stronę. Generalnie, należy jednak uznać, że większość zidentyfikowanych w 2012 r. w analizie SWOT obszarów pozostała niezmieniona i dalej stanowi optymalny punkt odniesienia dla określenia kierunków działań podejmowanych przez system Funduszy. Poniżej opisano najważniejsze zmiany odniesione do działań przewidzianych do realizacji w ramach poszczególnych perspektyw Wspólnej Strategii.

Perspektywa FINANSE

Na etapie przygotowania Wspólnej Strategii w 2012 r. jako mocną stronę Funduszy zdiagnozowano stabilność finansową. Obecnie w związku z prowadzonymi zmianami legislacyjnym, które znacząco ograniczają przychody Funduszy wystąpiło zagrożenie dla płynności finansowania działań z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Taka sytuacja miała miejsce w 2013 r., gdy Narodowy Fundusz po raz pierwszy w 25-letniej historii zanotował ujemny wynik finansowy stanowiący różnicę pomiędzy zrealizowanymi przychodami i sumą kosztów ogółem. Proces ten pogłębia się m.in. w wyniku konsolidacji finansów publicznych, która poważnie ogranicza zdolność Funduszy do generowania dodatkowych przychodów.

Szansą zidentyfikowaną w roku 2012 były nowe instrumenty finansowe UE oraz znaczny strumień środków unijnych z perspektywy finansowej UE 2014-2020 na zadania związane z gospodarką niskoemisyjną i ochroną środowiska. Z drugiej strony na obecnym etapie występuje zagrożenie związane z brakiem spełnienia warunków ex-ante, co może skutkować zatrzymaniem płatności

Perspektywa BENEFICJENCI

Korzyścią, wynikającą ze zmiany ustawy POŚ jest możliwość prowadzenia przez Fundusze, oprócz finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej, również działań doradczych, szkoleniowych, informacyjnych itp. Jest to dodatkowa mocna strona systemu Funduszy, która pozwala na prowadzenie kompleksowych działań środowiskowych oraz wymianę informacji i doświadczeń między różnymi partnerami. Istotna jest także poprawa i dalsza rozbudowa cyfrowej wymiany danych między systemem Funduszy a beneficjentami i wnioskodawcami w celu usprawnienia przepływu informacji.

Perspektywa PROCESY WEWNĘTRZNE

Słabą stroną był zidentyfikowany, niedoskonały system współpracy w finansowaniu zadań o charakterze ponadregionalnym dla zapewnienia systemowej komplementarności finansowania. Obecnie wypracowano zasady współpracy, których wdrożenie może przekształcić się w mocną stronę systemu realizującego pełne spektrum działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Jako słabą stroną przedstawiano niewystarczającą cyfrową wymianę informacji i dobrych praktyk. Wdrożona w 2013 r. Cyfrowa Platforma Współpracy i Wymiany Informacji służy realizacji celów Wspólnej Strategii, a jej pełne wykorzystanie przez Fundusze poprawi efektywność pracy i szansa będzie mogła stanowić mocną stronę.

Perspektywa INNOWACJE, WYZWANIA, ROZWÓJ

System Funduszy posługiwał się niejednorodnym zestawem efektów ekologicznych, określających wyniki realizacji projektów pro-środowiskowych. W celu ich ujednoczenia, w ramach realizacji zadania 4B-1 Wspólnej Strategii wypracowany został dokument pn. „Zestawienie kart efektów ekologicznych” zawierający 10 metodyk dla 5 obszarów: ochrony przyrody, ochrony klimatu, gospodarki wodnej, ochrony wód i gospodarowania odpadami. Ze względu na odrębne zasady działania i monitorowania efektów ekologicznych we wszystkich Funduszach, opracowane metodyki okazały się niewystarczające do pełnego wdrożenia we wszystkich Funduszach, ponadto w związku z rozpoczęciem prac nad wdrożeniem POIiŚ 2014-2020 wymagają one uspołnienienia z katalogiem wskaźników dla programów operacyjnych.

Szansą dla Funduszy będzie zdolność do podejmowania nowych inicjatyw, np. w zakresie ekoinnowacji czy efektywności kosztowej. Umożliwi to Funduszom większą efektywność wydatkowania środków, a tym samym zwiększy efekt ekologiczny dla środowiska. Ważne dla rozwoju systemu Funduszy jest również wspólne prowadzenie i uczestnictwo w różnych inicjatywach zarówno krajowych, jak też międzynarodowych (np. Porozumienie Burmistrzów) w celu promowania systemu Funduszy, ale także rozszerzania działalności również na kierunki pozafinansowe. Istotna jest także wspólna na poziomie systemu Funduszy, stała wymiana informacji, dobrych praktyk i dzielenie się doświadczeniami w celu uzyskania jak najlepszych wspólnych wyników. Dodatkowo prowadzone będą wspólne szkolenia i działania nakierowane na stałe podnoszenie kwalifikacji pracowników Funduszy oraz umożliwiające angażowanie się w coraz większą liczbę inicjatyw, jak np. udział wojewódzkich funduszy w projekcie wsparcia doradczego, realizowanego przez Narodowy Fundusz.

5. Cele, priorytety i perspektywy Wspólnej Strategii

5.1. Cel generalny, wizja i misja systemu Funduszy

Określone we Wspólnej Strategii w 2012 r. cel generalny, wizja, misja, priorytety i perspektywy nie uległy zmianie. Mają one charakter uniwersalny i w dalszym ciągu wymagają podejmowania działań w obszarach funkcjonowania systemu Funduszy oraz dodatkowo umożliwiają rozszerzanie aktywności na obszary, pozostające poza dotychczasową ich działalnością, jak np. doradztwo w zakresie efektywności energetycznej i OZE.

Cel generalny

systemu Funduszy

Poprawa stanu środowiska i zrównoważone gospodarowanie jego zasobami poprzez stabilne, skuteczne i efektywne wspieranie przedsięwzięć i inicjatyw służących środowisku.

Wizja

systemu Funduszy

W perspektywie strategicznej do 2020 r. system Funduszy współpracujących wzajemnie oraz z interesariuszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej, skutecznie i elastycznie wspiera swoich beneficjentów w realizacji wysokiej jakości przedsięwzięć służących poprawie stanu środowiska i zrównoważonemu gospodarowaniu jego zasobami, stale podnosząc efektywność swoich działań.

Misja

systemu Funduszy

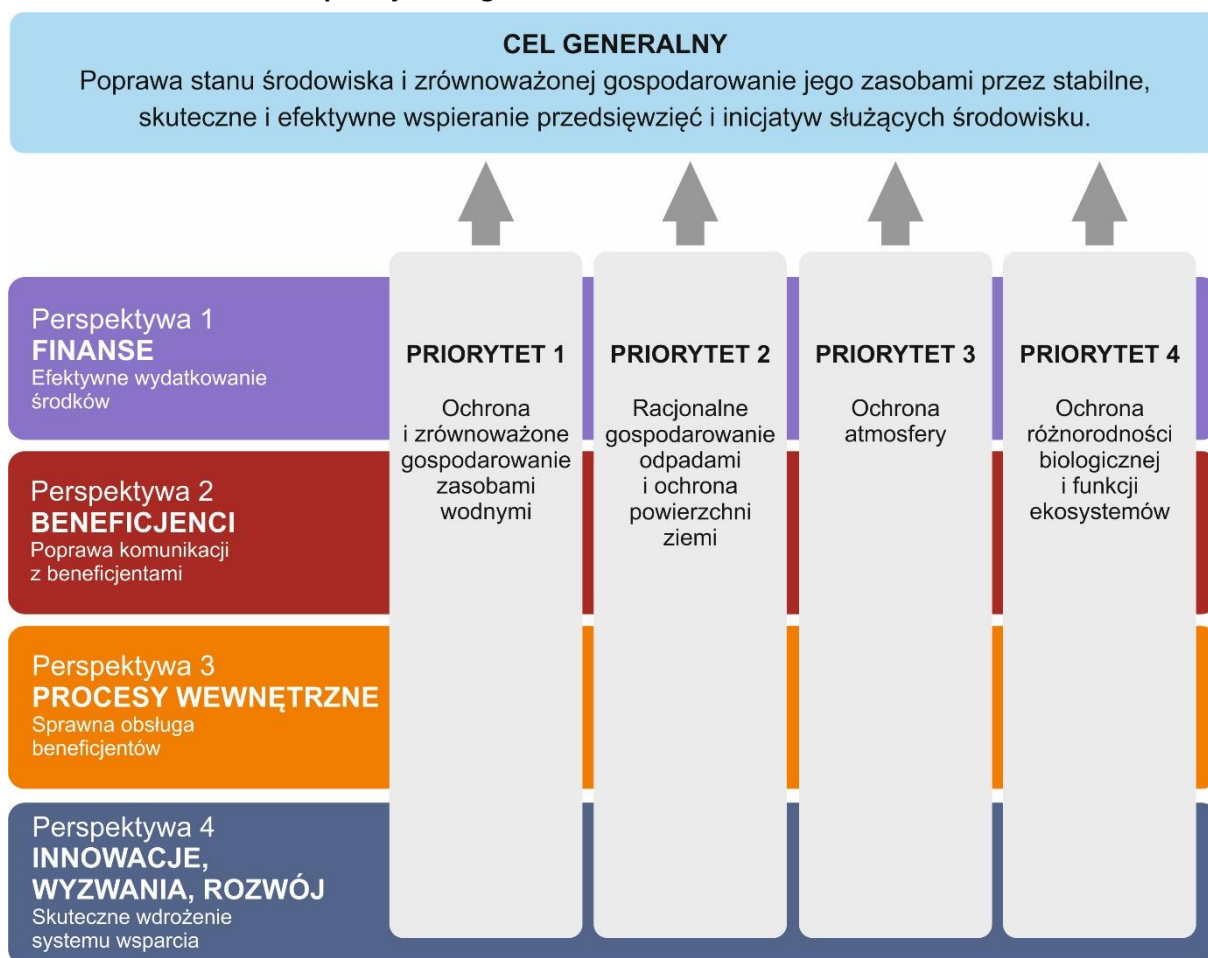
Skutecznie wspieramy działania na rzecz środowiska

Misja wyraża sposób, w jaki system Funduszy będzie dążyć do realizacji określonej wizji stanu swojej działalności w perspektywie do 2020 r. Dążenia te są spójne z dążeniami systemu Funduszy do wypełnienia strategicznego celu generalnego.

Wdrażanie misji odbywać się będzie przede wszystkim w ramach czterech głównych priorytetów, wyznaczających merytoryczne – środowiskowe obszary działania wszystkich Funduszy: (1) ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi, (2) racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi, (3) ochrona atmosfery, (4) ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów.

W każdym z tych obszarów środowiskowych realizowane będą działania o charakterze operacyjnym w ramach czterech perspektyw: (1) finanse, (2) beneficjenci, (3) procesy wewnętrzne, (4) innowacje, wyzwania, rozwój.

Ryc. 1: Struktura celów Wspólnej Strategii

Priorytety środowiskowe określone we Wspólnej Strategii stanowią podstawowy zakres finansowego wsparcia Funduszy i korespondują z celami szczegółowymi określonymi w Strategii BEiŚ, tj.:

- Celem 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska
- Celem 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię
- Celem 3. Poprawa stanu środowiska.

Należy podkreślić, że w BEiŚ, w ramach poszczególnych Kierunków Interwencji, Fundusze zostały wskazane jako instytucje zaangażowane w realizację konkretnych zadań. Tabela w załączniku 2 prezentuje obszar aktywności Funduszy w zakresie realizacji celów i kierunków określonych w BEiŚ. Poszczególne Fundusze – w zależności od zidentyfikowanych przez nie potrzeb - będą w różnym zakresie wspierać realizację celów określonych w BEiŚ. Punktem wyjścia w ocenie potrzeb środowiskowych będą problemy i wyzwania środowiskowe opisane w diagnozie obszarów ujętych w BEiŚ.

Celami horyzontalnymi dla całego systemu Funduszy, realizowanymi w każdym z priorytetów Wspólnej Strategii, będą:

- wsparcie realizacji zobowiązań środowiskowych Polski jako członka UE
- dążenie do efektywnego wykorzystania środków pochodzących z Unii Europejskiej niepodlegających zwrotowi, przeznaczonych na ochronę środowiska i gospodarkę wodną (art. 400q ust. 2 ustawy POŚ)

- stymulowanie "zielonego" (sprzyjającego środowisku) wzrostu gospodarczego w Polsce
- promowanie zachowań ekologicznych, działań i przedsięwzięć służących zachowaniu bogactwa różnorodności biologicznej
- działania wspierające (w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, ochrony przed suszą, systemów ostrzegania i reagowania w sytuacji zjawisk ekstremalnych, jak również w obszarze rolnictwa, leśnictwa, budownictwa, transportu i infrastruktury miejskiej).

Oznacza to, że Fundusze, realizując zadania określone w art. 400h ustawy POŚ działają w sposób efektywny. Będzie to możliwe dzięki m.in. prowadzeniu analiz w zakresie niedoskonałości rynków i barier wdrożenia, poszukiwaniu możliwości finansowania działań ze źródeł zewnętrznych, w tym środków UE i zapewnienia finansowania uzupełniającego. Działania takie pozwolą na osiągnięcie większego efektu ekologicznego przy mniejszym zaangażowaniu środków finansowych dostępnych w ramach systemu Funduszy. Ważne jest także zwiększenie udziału w finansowaniu działań pro-środowiskowych partnerów zewnętrznych, mogących realizować działania opłacalne finansowo, w celu uzyskania większej dźwigni finansowej. Środki Funduszy powinny stanowić zachętę dla inwestorów do ponoszenia własnych kosztów w celu uzyskania poprawy stanu środowiska. Coraz większego znaczenia, szczególnie w świetle wydatkowania środków unijnych, nabiera obecnie dążenie do tego, aby finansowanie ze środków Funduszy nie wypierało rozwiązań istniejących na rynku i by środki publiczne przeznaczone na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej były wydatkowane zgodnie z zasadami określonymi dla udzielania pomocy publicznej. Konieczne jest więc zbadanie celowości interwencji publicznej pod kątem zagrożenia wystąpienia zjawiska wypychania (crowding out). Zjawisko to może przybierać kształt wypychania (konkurowania ze sobą) środków publicznych z różnych programów dedykowanych tym samym celom, wypychania z rynku inicjatyw prywatnych przez interwencje publiczne lub wypychania interwencji o mniejszej intensywności wsparcia przez te o wyższej intensywności (np. pożyczka vs. dotacja).

W związku ze stałym ograniczaniem przychodów Funduszy, wynikającym z jednej strony z wprowadzania zmian legislacyjnych, a z drugiej (zgodnie z filozofią „zanieczyszczający płaci”) w związku z poprawą stanu środowiska, działalność systemu Funduszy powinna zostać przemodelowana w kierunku wyższego udziału finansowania zwrotnego w finansowaniu ogółem. Zwiększony udział finansowania zwrotnego pozwoli Funduszom na utrzymanie płynności finansowej, a także realizację celów określonych w ustawie POŚ. Dążeniem Funduszy będzie wydatkowanie publicznych środków krajowych, w sposób efektywny kosztowo (przy coraz większym zaangażowaniu form zwrotnych), tak aby osiągnąć maksymalny efekt ekologiczny.

Kluczowe znaczenie dla rozwoju systemu Funduszy ma również angażowanie się w działania pozafinansowe (inicjatywy realizowane w kraju i zagranicą), promujące działania pro-środowiskowe.

Umowa partnerstwa wskazuje, że fundusze unijne na lata 2014-2020, jako jedno z najważniejszych źródeł finansowania, będą wspierać inwestycje zapewniające dynamiczny, trwały i zrównoważony rozwój. Ważne jest powiązanie celów Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu - Europa 2020 z celami krajowymi wskazanymi w Strategii Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo oraz Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko. Fundusze, realizując cele zapisane w ustawie POŚ oraz nakreślone w Strategii BEiŚ, finansując działania pro-środowiskowe, przyczyniają się bezpośrednio do realizacji priorytetu Strategii Europa 2020 - rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

Fundusze będą dążyć do skutecznego wydatkowania środków pochodzących ze źródeł zagranicznych (POIiŚ 2007-2013, POIiŚ 2014-2020, Regionalne Programy Operacyjne (wdrażane przez niektóre wojewódzkie fundu-

sze, inne środki zagraniczne)) oraz uzupełniać je wkładem własnym, tak aby osiągnąć maksymalny efekt dźwigni finansowej.

5.2. Priorytety Wspólnej Strategii

Priorytetami środowiskowymi, obszarami na których koncentruje się merytoryczna działalność Funduszy w latach 2013-2016 z perspektywą do 2020 są:

- ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi
- racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi
- ochrona atmosfery
- ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów,

stanowią one podstawowy zakres działalności Funduszy, wpisują się też w kierunki wskazane w BEiŚ. Wspólna Strategia koncentrując się na wdrażaniu ww. priorytetów, zakłada także, że oprócz lub w ramach ich realizacji wsparcie Funduszy będą otrzymywały przedsięwzięcia wspierające takie cele katalogu obszarów finansowania ochrony środowiska wskazanego w ustawie POŚ, które dotyczą m.in. monitoringu środowiska, zadań z zakresu przeciwdziałania awariom i zagrożeniom środowiska, ochrony przed hałasem.

Priorytety Wspólnej Strategii będą mierzone określonymi efektami ekologicznymi, które wynikają z dokumentów programowych dla perspektywy UE 2014-2020.

W obszarze gospodarowania wodami zakłada się monitorowanie wskaźnika Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków (RLM). W ramach POliŚ 2014-2020 zaplanowano osiągnięcie tego wskaźnika w wysokości 2000 tys. RLM, podczas gdy Fundusze łącznie w prognozach przewidują osiągnięcie wskaźnika Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków na poziomie 3 080 tys. RLM, z czego NFOŚiGW w swoich programach priorytetowych, wskazuje (w ramach umów zakończonych do 2023r.) osiągnięcie tego wskaźnika w wysokości 1 480 tys. RLM.

W obszarze gospodarki odpadami jako główny wskaźnik przyjęto Moc przerobową zakładu zagospodarowania odpadów (tys. Mg/rok). W ramach POliŚ 2014-2020 zaplanowano osiągnięcie tego wskaźnika w wysokości 950 tys. Mg/rok, podczas gdy Fundusze łącznie w prognozach przewidują osiągnięcie wskaźnika Moc przerobową zakładu zagospodarowania odpadów na poziomie 6 090 tys. Mg/rok, z czego NFOŚiGW w swoich programach priorytetowych, wskazuje (w ramach umów zakończonych do 2023r.) osiągnięcie tego wskaźnika w wysokości 3 450 tys. Mg/rok.

W obszarze ochrony atmosfery przyjęto wskaźnik Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (tys. Mg CO₂/rok). W ramach POliŚ 2014-2020 zaplanowano osiągnięcie tego wskaźnika w wysokości 875 tys. Mg CO₂/rok, podczas gdy Fundusze łącznie w prognozach przewidują osiągnięcie wskaźnika Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych na poziomie 3 860 tys. Mg CO₂/rok, z czego NFOŚiGW w swoich programach priorytetowych, wskazuje (w ramach umów zakończonych do 2023r.) osiągnięcie tego wskaźnika w wysokości 2 354 tys. Mg CO₂/rok.

W obszarze ochrony różnorodności biologicznej przyjęto wskaźnik Powierzchnia siedlisk wspieranych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony (tys. ha). W ramach POliŚ 2014-2020 zaplanowano osiągnięcie tego wskaźnika w wysokości 73 tys. ha, podczas gdy Fundusze łącznie w prognozach przewidują osiągnięcie wskaźnika Powierzchnia siedlisk wspieranych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony na poziomie 834 tys ha, z czego NFOŚiGW w swoich programach priorytetowych, wskazuje (w ramach umów zakończonych do 2023r.) osiągnięcie tego wskaźnika w wysokości 196 tys. ha.

Przedstawione powyżej dane mają charakter indykacyjny i poglądowy, w trakcie realizacji Wspólnej Strategii mogą ulec zmianie.

Fundusze na finansowanie ochrony środowiska i gospodarki wodnej w latach 2015-2020 zamierzają łącznie wypłacić 31,5 mld zł, z czego 58% środków to środki NFOŚiGW. Na priorytet dotyczący gospodarowania zasobami wodnymi Fundusze planują wypłacić kwotę w wysokości 8,4 mld zł, w tym kwota wypłacona przez NFOŚiGW to 3,2 mld zł, na priorytet dotyczący gospodarki odpadami Fundusze planują wypłacić kwotę w wysokości 6,6 mld zł, z czego 5,2 mld zł to środki NFOŚiGW, na ochronę atmosfery Fundusze planują wypłacić kwotę w wysokości 10,9 mld zł, z czego 5,8 mld zł to środki NFOŚiGW, natomiast na ochronę różnorodności biologicznej Fundusze wypłacą środki w wysokości prawie 1 mld zł, z czego 0,6 mld zł to środki NFOŚiGW. Na pozostałe obszary Fundusze planują wydatkować 4,5 mld zł, z czego środki NFOŚiGW wynoszą 3,5 mld zł.

Finansowanie obszarów priorytetowych przez Fundusze będzie opierało się na przede wszystkim uzupełnieniu finansowania środków zagranicznych, pochodzących z Unii Europejskiej.

5.2.1. PRIORYTET 1: Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi

Planowane działania ukierunkowane są głównie na uzyskanie celów określonych w Planie działania na rzecz zasobooszczędnej Europy. W perspektywie do 2020 r., stan oraz dostępność zasobów wód powierzchniowych i podziemnych będą jednym z najważniejszych środowiskowych uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz czynnikiem determinującym efektywność działań na rzecz zahamowania utraty różnorodności biologicznej. Dla zapewnienia efektywnej gospodarki wodnej, istotne jest zagwarantowanie i utrzymanie niezbędnej ilości oraz odpowiedniej jakości zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz usuwanie bądź minimalizowanie wszelkich zagrożeń. W tym celu konieczne są działania na rzecz szybkiego i pełnego wdrożenia dyrektywy 2000/60/WE, która ustanawia ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, rozumianego jako realizację programów działań zawartych w planach gospodarowania wodami. Realizacja tych celów znajduje swój wyraz w BEiŚ w zakresie działań grupowanych w ramach poniższych kierunków interwencji: 1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody; 3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki.

Opracowane i przedstawione poniżej cele szczegółowe wynikają z dokumentów strategicznych z zakresu gospodarki wodnej, w tym programu wodno-środowiskowego kraju, planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy lub planów zarządzania ryzykiem powodziowym.

Realizacja celu o kierunku interwencji 1.2. powodować będzie konieczność utrzymywania wysokiego udziału współfinansowania przez Fundusze przedsięwzięć z zakresu ochrony i zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi. Celami szczegółowymi realizowanymi w tym priorytecie będą:

Poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych

Podstawowym działaniem w ramach celu szczegółowego jest spełnienie wymogów Dyrektywy 91/271/EWG w zakresie redukcji ładunku zanieczyszczeń, w tym związków biogenych (azot, fosfor) odprowadzanych do wód. W ramach działania będą realizowane zadania obejmujące utrzymanie, budowę, rozbudowę i modernizację infrastruktury oczyszczania ścieków, przewidziane w ramach Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK) oraz jego aktualizacji, wraz z opracowanym w toku aktualizacji KPOŚK Master Planem, a także na obszarach nieuwzględnionych w KPOŚK.

Efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów wodnych

Niedobór wody i susza okazują się w chwili obecnej podstawowymi problemami, a zmiany klimatu mogą jeszcze pogorszyć sytuację. Zasadniczą kwestią jest osiągnięcie postępów w celu pełnego wdrożenia ramowej dy-

rektywy wodnej⁹. Efektywne i racjonalne korzystanie z zasobów wodnych obejmować powinno działania z zakresu oszczędnego gospodarowania wodami. Wszelkie działania z zakresu efektywnego, racjonalnego korzystania z zasobów wodnych oraz ochrony wód powinny wynikać z planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy.

Adaptacja sektora gospodarki wodnej do zmian klimatycznych

Zwiększające się prawdopodobieństwo wystąpienia ekstremalnych zjawisk pogodowych spowoduje znaczne zmiany w jakości i dostępności zasobów wodnych, co może wpłynąć na wiele sektorów gospodarki. Istnieje zatem potrzeba działań w celu m.in.: poprawy skuteczności zaopatrzenia w wodę m.in. w rolnictwie, gospodarstwach domowych i budynkach, minimalizacji potencjalnych negatywnych skutków powodzi dla życia i zdrowia ludzi, środowiska, dziedzictwa kulturowego oraz działalności gospodarczej, zwiększenia możliwości magazynowania wody, zwiększenia retencji wodnej, prowadzenia inwestycji na rzecz mniejszego zużycia wody w przemyśle. Ważne jest też prowadzenie inwestycji w ochronie przeciwpowodziowej oraz wspieranie działań o charakterze nietechnicznym, dotyczących m.in. zwiększenia naturalnej retencji, budowy systemów wczesnego ostrzegania i prognozowania powodzi oraz zarządzania ryzykiem powodziowym, czy prowadzenia kampanii edukacyjnych.

Fundusze, realizując przedsięwzięcia z zakresu ochrony i zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi, uwzględniać będą także działania służące ochronie Morza Bałtyckiego, biorąc pod uwagę między innymi zestaw celów środowiskowych dla wód morskich stanowiący jeden z elementów opracowywanej i wdrażanej strategii morskiej, zgodnie z Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiającą ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego.

5.2.2. PRIORYTET 2. Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi

Racjonalizacja gospodarki odpadami komunalnymi w Polsce przebiega wolno, a jej efekty są niezadawalające. Kluczowym wyzwaniem w gospodarce odpadami komunalnymi jest pełne wdrożenie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów (tzw. dyrektywa ramowa o odpadach). Wiąże się to z wprowadzeniem określonej w dyrektywie ramowej o odpadach hierarchii sposobów postępowania z odpadami, tj. zapobieganie, przygotowanie do ponownego użycia, recykling, inne metody odzysku (np. odzysk energii), a na samym końcu unieszkodliwianie odpadów.

Zakres wspieranych przedsięwzięć w tym obszarze ukierunkowany jest na realizację działania 3.2. BEiŚ Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne oraz 1.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalnin. Realizacja tych zamierzeń powodować będzie konieczność zwiększenia udziału współfinansowania przez Fundusze przedsięwzięć z zakresu racjonalnego gospodarowania odpadami i ochrony powierzchni ziemi.

Celami realizowanymi w tym priorytecie będą działania służące ochronie i rekultywacji gleb, rekultywacji składowisk odpadów oraz w zakresie gospodarowania odpadami m.in.:

Minimalizacja ilości składowanych odpadów

Wspierane działania dotyczyć będą stopniowego przechodzenia z systemu polegającego na składowaniu odpadów na system wspierający przetworzenie, w tym odzysk surowców oraz energetyczne wykorzystanie odpadów –

⁹ Dyrektywa 2000/60/WE ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej

uwzględniając hierarchię sposobów postępowania z odpadami. Dużego znaczenia nabierać będą działania związane z zapobieganiem powstawaniu odpadów, przygotowaniem do ponownego użycia, likwidacją nieefektywnych składowisk odpadów. Kluczowe dla sprawnie funkcjonującego systemu gospodarki odpadami będzie wspieranie i wdrażanie niskoodpadowych technologii produkcji. Minimalizacja składowania odpadów przyczyni się również do spełnienia wymogu ograniczenia składowania odpadów ulegających biodegradacji, w tym odpadów komunalnych ulegających biodegradacji: do 50% do 16 lipca 2013 roku, a do 16 lipca 2020 roku – do 35% w stosunku do masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji wytworzonych w roku 1995.

Wykorzystanie odpadów komunalnych oraz osadów ściekowych na cele energetyczne

W ramach tego celu szczegółowego ważne będzie wykorzystanie potencjału energetycznego w przekształcaniu odpadów i osadów ściekowych. Wdrażanie wymogów unijnych będzie miało również wpływ na działania związane z efektywnością energetyczną. Część energii uzyskiwana z odpadów może być traktowana jako pochodząca z energii odnawialnej. Jednocześnie należy pamiętać, że zgodnie z polityką UE w zakresie odpadów do 2020 r., termiczne przekształcanie odpadów powinno stanowić element uzupełniający dla recyklingu i innych form odzysku, co pozwoli na pełne zagospodarowanie odpadów, których nie będzie można wykorzystać materiałowo.

Promowanie przygotowania do ponownego użycia i recyklingu

Dużym wyzwaniem w gospodarce odpadami jest spełnienie wymagań w zakresie osiągnięcia poziomów odzysku, a szczególnie recyklingu odpadów opakowaniowych oraz przygotowania odpadów do ponownego użycia. Niezbędne jest usprawnienie systemów selektywnego zbierania odpadów, m.in. poprzez tworzenie punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych oraz zapewnienie instalacji do ich przetwarzania. Dodatkowo w obszarze selektywnego zbierania odpadów istotne jest wsparcie w finansowaniu infrastruktury do selektywnej zbiórki.

Punkty selektywnego zbierania odpadów komunalnych powinny zapewniać łatwy dostęp dla wszystkich mieszkańców gminy i przyjmować takie odpady komunalne jak: przeterminowane leki i chemikalia, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, zużyte opony, odpady zielone oraz odpady budowlane i rozbiórkowe stanowiące odpady komunalne. Punkty stanowić mogą istotny komponent sieci napraw oraz wymiany rzeczy używanych.

Budowa gminnych punktów selektywnego zbierania odpadów komunalnych przyczyni się m.in. do intensyfikacji recyklingu oraz wpłynie na ograniczenie ilości składowanych odpadów i likwidację zjawiska nielegalnego składowania odpadów.

Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin

Działania w ramach tego celu strategicznego powinny doprowadzić do lepszego stopnia rozpoznania i zwiększenia ochrony krajowych zasobów złóż strategicznych. Istotne jest również ograniczenie presji środowiskowej wywieranej przez sektor górniczy na terenach, gdzie obecnie jest prowadzona (lub w przyszłości będzie) intensywne działalność wydobywcza. Szczególną rolę należy przypisać planowaniu przestrzennemu, jako instrumentu określającego priorytety przestrzenne w zakresie gospodarowania środowiskiem, w tym określającego strefy ochronne dla cennych środowiskowo obszarów.

Rekultywacja, remediacja i rewitalizacja terenów zdegradowanych oraz zamykanie i rekultywacja składowisk

Ze względu na fakt, że powierzchnia ziemi jest zasobem ograniczonym, zanieczyszczenia i przekształcenia ograniczają wielkość i jakość tego zasobu. Jakość otoczenia decyduje w znacznym stopniu o jakości życia człowieka. Podejmowane działania będą miały na celu w szczególności przywracanie wartości przyrodniczych, atrakcyjności krajobrazowej i użytkowej terenom zdegradowanym. Działania w tym obszarze dotyczyć będą rekultywacji, w tym remediacji gleb i/lub rewitalizacji terenów zdegradowanych działalnością przemysłową, gospodarczą, wojskową oraz na skutek zjawisk naturalnych. W ramach kompleksowej rekultywacji technicznej i biologicznej przewiduje się przywra-

canie wartości użytkowych i/lub naturalnego ukształtowania terenu, usuwanie zanieczyszczeń gruntowych, osiągnięcie przez glebę lub ziemię zawartości substancji zgodnych z wymaganymi standardami w przypadkach tego wymagających oraz ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko wynikającego z wydobywania kopalin i likwidacji zakładów górniczych. Ważne są także, w kontekście spełnienia zobowiązań akcesyjnych w obszarze zamieszkania i rekultywacji składowisk odpadów.

Korzystny efekt dla środowiska naturalnego i ochrony powierzchni ziemi mają działania zapobiegające nieracjonalnemu zajmowaniu terenów pod nowe inwestycje. Odwołują się one do potrzeby wykorzystania terenów już zabudowanych, które często wymagają kompleksowej rewitalizacji. W ramach kompleksowych programów rewitalizacji odnoszących się do lokalnych uwarunkowań i potrzeb, obszary zdegradowane poddawane będą rewitalizacji, rekultywacji lub przekształcaniu na tereny zielone.

5.2.3. PRIORYTET 3. Ochrona atmosfery

W ramach tego obszaru tematycznego wspierane będą zadania związane ograniczeniem zanieczyszczeń powietrza oraz zmniejszeniem emisji zanieczyszczeń do powietrza substancji takich jak m.in. związki azotu i siarki (NO_x , SO_2), tlenek węgla (CO), pyły oraz wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne o szczególnie negatywnym wpływie na zdrowie ludzi oraz trwałość ekosystemów, ze szczególnym uwzględnieniem benzo(a)pirenu.

Wraz ze wzrostem produkcji energii elektrycznej i ciepłej musi następować redukcja emisji przemysłowych i innych zanieczyszczeń do powietrza, w tym gazów cieplarnianych. Pogodzenie tych zagadnień jest możliwe poprzez modernizację sektora energetycznego – ciepłowniczego oraz ograniczenie niskiej emisji. Istotne będzie także zwiększenie efektywności energetycznej, poprzez dalsze wspieranie termomodernizacji, rozwoju kogeneracji i energetyki odnawialnej.

Udział we współfinansowaniu przedsięwzięć tej dziedziny wspiera działania wskazane w strategii BEiŚ w zakresie: 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii; 2.2. Poprawa efektywności energetycznej; 3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki. Celami realizowanymi w tym priorytecie będą m.in.:

Poprawa jakości powietrza

Najistotniejszym problemem jakości w Polsce jest przekroczenie dopuszczalnych norm dla pyłu drobnego PM^{10} i $\text{PM} 2.5$, określonych w dyrektywie CAFE¹¹. Dotrzymanie norm jest niezbędne, gdyż długotrwałe narażenia na działanie pyłu zawieszonego skutkuje skróceniem średniej długości życia. Do spełnienia wymogów dyrektywy CAFE może przyczynić się likwidacja tzw. niskiej emisji. Niska emisja obejmuje emisję komunikacyjną, emisję pyłów i szkodliwych gazów pochodzących z lokalnych kotłowni węglowych i domowych pieców grzewczych, w których spalanie węgla odbywa się w nieefektywny sposób najczęściej tanim węglem o niskich parametrach grzewczych. Często dochodzą do tego również praktyki spalania w kotłach odpadów z gospodarstw domowych. Ograniczenie emisji substancji szkodliwych do atmosfery może się odbyć poprzez kompleksową likwidację istniejących, nieefektywnych urządzeń grzewczych, wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, zbiorowe systemy ciepłownicze. Potrzebna jest poprawa standardów energooszczędności i trwałości zabudowy w miastach, w szczególności na obszarach zabudowanych.

¹⁰ Cząstki pyłu zawieszonego (ang. Particulate matter)

¹¹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE

Wspieranie rozproszonych odnawialnych źródeł energii

Rozwijanie odnawialnych źródeł energii, zwłaszcza w formule generacji rozproszonej oraz dążenie do nieustannego poprawiania efektywności energetycznej przyczyni się do efektywnego korzystania z zasobów środowiska oraz zmniejszenia emisji CO₂.

5.2.4. PRIORYTET 4. Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów

W ramach tego obszaru tematycznego wspierane będą głównie zadania związane z zachowaniem różnorodności biologicznej na poziomie ekosystemów, gatunków i genów w tym: ochrony Bałtyku i jego strefy brzegowej, Wisły, Odry i rzek Przymorza, przyrody parków narodowych, obszarów Natura 2000, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, eliminacją obcych gatunków inwazyjnych oraz ukierunkowaniem ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo, szczególnie narażonych na antropopresję. Istotne znaczenie będzie miało wspieranie przedsięwzięć służących ochronie gatunkowej roślin, zwierząt i grzybów, a także zarządzanie gatunkami konfliktowymi. Realizacja tego priorytetu wymaga przemyślanego i konsekwentnego działania, począwszy od kompleksowej diagnozy stanu środowiska – opracowanie metodyki prowadzenia inwentaryzacji (w tym: opracowanie jednolitych kryteriów prowadzenia inwentaryzacji przyrodniczych na potrzeby publiczne i prowadzonych postępowań administracyjnych, opracowania podstaw wyceny wartości środowiska) po opracowanie i uchwalenie wymaganych prawem planów/programów ochrony. Szczególną uwagę należy zwrócić na tzw. „usługi ekosystemowe” (wycenę ich wartości), utrzymanie i odtwarzanie naturalnych ekosystemów retencjonujących wodę, szczególnie w obszarach górskich. Coraz większego znaczenia nabierają również działania związane z ochroną krajobrazu w postaci m.in. audytów krajobrazowych, wymagających zachowania lub określenia zasad i warunków niezbędnych do ich kształtowania.

Zakres wspieranych przedsięwzięć ukierunkowany jest na realizację działania 1.3. BEiŚ Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna. Celami realizowanymi w tym priorytecie będą m.in.:

Utrzymanie i odbudowa ekosystemów i ich funkcji

Około 60% funkcji ekosystemów Ziemi uległo degradacji w ostatnim pięćdziesięcioleciu. Ich ochrona i odbudowa jest kluczowa w zakresie różnorodności biologicznej. Istotne są inwestycje w kapitał naturalny – np. w postaci zielonej infrastruktury.

Ochrona korytarzy ekologicznych

Ochrona korytarzy ekologicznych zagwarantuje zachowanie stanu różnorodności biologicznej w istniejących centrach różnorodności biologicznej oraz utrzymanie ciągłości procesów przyrodniczych, a przez to stabilizację ekosystemów. Ważnym zadaniem jest ochrona obszarów sieci NATURA 2000 oraz zielonej infrastruktury, a w przyszłości aktywność Funduszy może się wiązać z wsparciem prac polegających na inwentaryzacji, tworzeniu baz danych, czy wykupie gruntów w miejscach kluczowych dla zachowania ciągłości korytarzy.

Zapewnienie zrównoważonego rozwoju leśnictwa, gospodarki rolnej, rybackiej i łowieckiej

Zrównoważona wielofunkcyjna gospodarka leśna, rolna, rybacka i łowiecka przyczyni się do zapobiegania zmianom klimatycznym oraz łagodzenia ich skutków, przeciwdziałania wymieraniu gatunków i zachowania zasobów naturalnych. Ważnym wymiarem realizacji Wspólnej Strategii w priorytecie ochrony różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów będzie ochrona gatunkowa.

Przewiduje się, że w ramach powyższych czterech priorytetów środowiskowych horyzontalnie prowadzone będą przez Fundusze działania w edukacji ekologicznej, innowacyjności, czy wspieraniu monitoringu środowiska. Działania te będą ukierunkowane na realizację działań wskazanych w BEiŚ 3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych oraz 3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy.

5.3. Perspektywy realizacji misji i priorytetów Wspólnej Strategii

Realizacja priorytetów środowiskowych Wspólnej Strategii będzie następować w wyniku wdrażania działań zgrupowanych w ramach czterech perspektyw. Postęp w każdej z nich jest warunkiem spełnienia misji systemu Funduszy. Dodatkowo działania podejmowane w ramach poszczególnych perspektyw są ze sobą ściśle powiązane i zachodzą między nimi istotne interakcje. W każdej z perspektyw sformułowano cel, który należy rozumieć jako określenie pożądanego stanu, w kierunku którego Fundusze będą podejmować działania.

Ryc. 2: Układ czterech perspektyw strategicznych w kontekście realizacji misji

5.3.1. Perspektywa 1 - FINANSE

Celem perspektywy jest efektywne wydatkowanie środków finansowych

Perspektywa finansowa Wspólnej Strategii dotyczy podstawowego obszaru działalności Funduszy, czyli finansowania zadań na rzecz środowiska. Celem tej perspektywy jest wspólne wypracowanie optymalnych form finansowania przedsięwzięć pro-ekologicznych, angażujących ograniczone zasoby przy uzyskaniu maksymalnego efektu ekologicznego. Perspektywa uwzględnia specyfikę Funduszy, które jako instytucje publiczne, kierują się nie tylko opłacalnością realizowanych inwestycji, ale przede wszystkim interesem publicznym i środowiskowym, realizując cele określone ustawą POŚ. W tym sensie optymalne finansowanie to finansowanie według zasad i w formie tak dobranej do kierunku, specyfiki beneficjenta i celu środowiskowego, aby zagwarantować maksymalną skuteczność (mierzoną wielkością efektu ekologicznego) przy jak największej efektywności finansowej (mierzonej wielkością efektu ekologicznego z jednej złotówki zainwestowanej w przedsięwzięcie). Dużego znaczenia nabierają także działania dotyczące kształtowania oferty przy uwzględnieniu wyników badań rynkowych, analizy potrzeb, ale także warunków dopuszczalności pomocy publicznej. Istotne jest także prowadzenie dokładnych analiz oraz współpraca m.in. z jednostkami samorządu terytorialnego, ale również innymi potencjalnymi beneficjentami, w kierunku określenia optymalnych rozwiązań, tak aby mogły one realizować swoje cele, m.in. w ochronie środowiska i gospodarce wodnej.

Efektywne wydatkowanie polega również na realizowaniu coraz większej liczby przedsięwzięć pro-ekologicznych przy maksymalnym zaangażowaniu partnerów zewnętrznych (zwiększanie udziału sektora prywatnego w finansowaniu ochrony środowiska i gospodarki wodnej). Umożliwi to uzyskanie efektu dźwigni dla środków, którymi dysponuje system Funduszy oraz zwiększenie oddziaływania tych przedsięwzięć.

W ramach perspektywy Finanse Fundusze powinny tworzyć i wzajemnie uzgadniać ofertę wsparcia finansowego, która umożliwi realizację różnego typu projektów, zarówno krajowych, jak i regionalnych, co zapewni uzyskanie efektu synergii i komplementarności prowadzonych przez Fundusze działań.

Podejmowane działania w zakresie finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej ukierunkowane będą na:

- maksymalne wykorzystanie instrumentów finansowych, w obszarach, w których jest to uzasadnione ekonomicznie, społecznie i ekologicznie, przy uwzględnieniu zasad zrównoważonego rozwoju
- dążenie do uzyskania maksymalnej dźwigni finansowej poprzez zaangażowanie partnerów zewnętrznych do realizacji celów środowiskowych, przy uwzględnieniu zasad pomocy publicznej
- zapewnienie komplementarności realizowanych kierunków dofinansowania przedsięwzięć, w tym m.in. prowadzenie badań rynkowych
- zapewnienie wsparcia przez Narodowy Fundusz realizacji lokalnych i regionalnych potrzeb, poprzez udostępnienie środków przez Narodowy Fundusz wojewódzkim funduszom
- stworzenie mechanizmów zachęt dla beneficjentów do korzystania ze środków Funduszy
- dążenie do maksymalizacji efektywnego wykorzystania dostępnych środków na finansowanie ochrony środowiska, w szczególności środków pochodzących z UE oraz innych europejskich programów finansowych
- dążeniu do akceptacji przez Fundusze wyższego poziomu ryzyka związanego z wdrażaniem instrumentów finansowych
- synergii podejmowanych działań w różnych obszarach m.in. finansowanych ze środków europejskich w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych, Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020, Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych i innych, tak aby zapewnić komplementarność prowadzonych działań i niewypieranie się Funduszy.

5.3.2. Perspektywa 2 – BENEFICJENCI

Celem perspektywy jest poprawa komunikacji z beneficjentami

Relacja z beneficjentami jest kluczowa dla każdego dobrze działającego podmiotu sektora publicznego, świadczącego usługi na rzecz obywateli. System Funduszy musi stale doskonalić relacje z beneficjentami. Nastawienie na dialog z beneficjentami, w tym na konsultację nowych, dopiero planowanych rozwiązań, daje Funduszom szansę na lepsze rozpoznanie potrzeb społecznych i środowiskowych, trafniejsze dostosowanie zasad, form i kierunków dofinansowywania przedsięwzięć do tych potrzeb. Elementem poprawy relacji z beneficjentami będzie też oferowanie przez Fundusze szerokiego programu szkoleń przygotowujących beneficjentów do efektywniejszego korzystania z dofinansowania oferowanego przez Fundusze.

Ważnym aspektem jest także mobilizowanie coraz większej liczby beneficjentów do realizacji projektów środowiskowych, np. przez szerszą promocję oferty wśród potencjalnych grup beneficjentów, angażowanie obecnych beneficjentów do pozyskiwania nowych partnerów. Istotne jest prowadzenie stałej wymiany doświadczeń z innymi podmiotami, w tym jednostkami samorządu terytorialnego, przedsiębiorcami, organizacjami pozarządowymi oraz zagranicznymi instytucjami w celu stałego doskonalenia oferty Funduszy.

Dużego znaczenia nabiera również stałe wzmacnianie funkcji systemu Funduszy zarówno na arenie krajowej, jak też w środowisku międzynarodowym, poprzez m.in. udział w ważnych wydarzeniach, gdzie można wypromować system Funduszy. W świetle wprowadzonych zmian w ustawie POŚ, istotne stają się działania miękkie, pozafinansowe Funduszy, mające na celu tworzenie wspólnej sieci specjalistów w zakresie ochrony środowiska i gospodarki wodnej, w tym również adaptacji do zmian klimatu.

Dodatkowo, w ramach tego działania Fundusze będą pełniły rolę tzw. centrum kompetencji. Uwarunkowania zewnętrzne nakładają na Fundusze konieczność ciągłego doskonalenia pod kątem działań analitycznych oraz doradczych w zakresie wsparcia potencjalnych beneficjentów w uzyskaniu dofinansowania. Fundusze, poza działalnością finansową, udzielają beneficjentom merytorycznego wsparcia w sprawnej realizacji projektów inwestycyjnych. Działania Funduszy obejmują również działania informacyjno-promocyjne oraz koordynacyjne w budowaniu kompetencji, związanych z przygotowaniem rynku na odbiór finansowania oferowanego przez Fundusze. Wsparcie ze strony Funduszy będzie również dotyczyć działań o charakterze informacyjno – edukacyjnym odnośnie nowych wyzwań środowiskowych oraz wdrażanych nowych, pro-środowiskowych rozwiązań z danego obszaru.

Celem działania w tym zakresie będzie dążenie do zwiększenia efektywności wydatkowanych środków, sprawności procedowania z dokumentacją związaną z realizacją projektów oraz stała wymiana doświadczeń i dobrych praktyk wewnątrz systemu Funduszy, jak też korzystanie z doświadczeń innych instytucji i organizacji działających w dziedzinie ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz w sektorze finansowym. Wymianie doświadczeń, dobrych praktyk służą organizowane przez NFOŚiGW otwarte fora tematyczne Forum Energia-Efekt-Środowisko, Forum Dobre praktyki w gospodarce odpadami, Forum Edukacja-Ekologia-Ekoinnowacje.

W obszarze tym podejmowane działania ukierunkowane będą na dążeniu do:

- zintensyfikowania i rozszerzenia relacji z wnioskodawcami i beneficjentami, tj. doskonalenia dotychczasowych form kontaktu i poszukiwania nowych
- budowania relacji dwukierunkowych, które obejmują nie tylko szkolenia beneficjentów, ale także zasięganie ich opinii na temat usprawnienia systemu Funduszy
- uwzględnianie potrzeb beneficjentów w działaniach podejmowanych przez Fundusze, w szczególności w obszarze rozwoju cyfryzacji usług dla wnioskodawców i beneficjentów
- stałego promowania Funduszy jako systemu o wspólnej misji
- rozwoju działań pozafinansowych wspierających uzyskiwanie dofinansowania.

5.3.3. Perspektywa 3 – PROCESY WEWNĘTRZNE

Celem perspektywy jest sprawna obsługa beneficjentów

W ramach tej perspektywy realizowane będą działania ukierunkowane na poprawę procesów wewnętrznych systemu Funduszy, co pozytywnie wpłynie na usprawnienie procesu obsługi beneficjentów. Poprawa obejmuje doskonalenie procesu obsługi beneficjentów, liczonego nie tylko przez np. czas obsługi wniosków, ale także przez zacieśnianie relacji w ramach systemu Funduszy: wymianę wiedzy i doświadczeń oraz przekazywanie informacji o najlepszych stosowanych praktykach.

W ramach działań zmierzających do poprawy procesów wewnętrznych system Funduszy powinien w zakresie swojego funkcjonowania stanowić dobry przykład dla partnerów, z którymi współpracuje i wdrożyć systemy zarządzania środowiskowego. Pozwoli to na prowadzenie działań i osiąganie określonych celów w zgodzie z wymaganiami ochrony środowiska.

Ważne jest także korzystanie z dorobku realizacji Wspólnej Strategii w latach 2013-2016 i wprowadzenie w bieżącej działalności Funduszy dzielenia się wiedzą, np. z wykorzystaniem Cyfrowej Platformy Współpracy i Wymiany Informacji.

W obszarze tym podejmowane działania ukierunkowane będą na dążeniu do:

- stałego podnoszenia kompetencji pracowników Funduszy, w szczególności w zakresie zasad dofinansowania przedsięwzięć ze środków UE w perspektywie 2014-2020, w tym z wykorzystaniem instrumentów finansowych
- dzielenia się wiedzą w zakresie „kompetencji wiodących” w tych obszarach, w których jeden Fundusz ma najwięcej doświadczenia w danym obszarze tematycznym
- wypracowania schematu współpracy przy wdrażaniu środków POIiŚ 2014-2020
- stałego promowania Funduszy jako systemu o wspólnej misji
- wykorzystania dostępnych narzędzi komunikacji
- stosowania w polityce informacyjnej Funduszy zasad wzajemnej współpracy zamiast konkurowania.

5.3.4. Perspektywa 4 – INNOWACJE, WYZWANIA, ROZWÓJ

Celem perspektywy jest skuteczne wdrożenie systemu wsparcia

W ramach czwartej perspektywy realizowane będą działania mające na celu uruchomienie dodatkowego obszaru działalności Funduszy - tworzenia warunków do skutecznego wdrażania finansowania ochrony środowiska i gospodarki wodnej w związku z ukonstytuowaniem się systemu wydatkowania środków perspektywy finansowej UE 2014-2020. Jako najistotniejszy element realizowany będzie „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego, mieszkaniowego oraz przedsiębiorców w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”, którego celem jest *wsparcie projektów przyczyniających się do realizacji pakietu klimatyczno-energetycznego UE 20/20/20*. Zadaniem projektu jest zwiększenie świadomości w zakresie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, wsparcie gmin w przygotowaniu i wdrażaniu Planów Gospodarki Niskoemisyjnej¹² oraz wsparcie w przygotowaniu i wdrażaniu inwestycji w zakresie efektywności energetycznej i odnawialnych źródeł energii. Jest to projekt systemowy, wypracowany w ramach współpracy z Ministerstwem Gospodarki, Ministerstwem Infrastruktury i Rozwoju, NFOŚiGW, 15 wfośiGW oraz Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego.

Istotną rolą systemu Funduszy jest również prowadzenie działań edukacyjnych oraz informacyjno – promocyjnych skierowanych do potencjalnych beneficjentów, jak również do ogółu społeczeństwa, celem ukształtowa-

¹² Lub dokumentów im równoważnych

nia właściwych postaw pro-środowiskowych, w tym informowania o możliwych zagrożeniach ekologicznych, bądź korzyściach ze stosowania rozwiązań pro-ekologicznych. Wszystkie działania realizowane przez system Funduszy będą przyczyniać się do osiągnięcia celów określonych w strategii BEiŚ. Wspieranie i inicjowanie przez Fundusze przedsięwzięć będzie odbywało się we współpracy z instytucjami resortu środowiska (w szczególności Ministerstwem Środowiska), celem zapewnienia komplementarności i efektywności podejmowanych działań oraz budowania spójnego komunikatu. Stopniowe łączenie zagadnień edukacji ekologicznej, informacji i promocji pozwoli na kompleksowe i elastyczne podejście do wyzwań oraz potrzeb związanych z realizacją i upowszechnianiem polityki ochrony środowiska. To systemowe podejście pozwoli na maksymalizację efektywności, skuteczności i jakości realizowanych zadań. Jedną z form wspólnych działań o charakterze informacyjno-promocyjnym będzie upowszechnianie przez system Funduszy kryteriów środowiskowych w ogłaszanych zamówieniach publicznych, tj. do przeprowadzania tzw. „zielonych zamówień publicznych”, w szczególności propagowanie stosowania kryteriów środowiskowych w zamówieniach udzielanych w ramach przedsięwzięć finansowanych ze środków UE (PO IiŚ, RPO) oraz w pozostałych udzielanych zamówieniach.

Ponadto, w celu zapewnienia synergii działań realizowanych w ramach projektu oraz inicjatyw KE, Fundusze podjęły współpracę z KE w celu ustanowienia ich Koordynatorami Porozumienia Burmistrzów (na poziomie krajowym i regionalnym). KE DG ENERGY uruchomiła Porozumienie Burmistrzów w celu wsparcia europejskich miast i gmin w ich staraniach w osiągnięciu celu unijnego 20/20/20 poprzez umożliwienie im dostępu do najlepszych praktyk, szkoleń, warsztatów, seminariów, wsparcia merytorycznego.

Ważny jest coraz szerszy udział w różnego typu inicjatywach Komisji Europejskiej i innych krajów (np. Porozumienie Burmistrzów), które stwarzają warunki do wymiany informacji, dzielenia się wiedzą i przekazywania wiedzy do partnerów, z którymi Fundusze współpracują, ale także dają możliwości kreowania nowych rozwiązań prawnych.

W tej perspektywie podejmowane działania ukierunkowane będą na dążeniu do:

- skutecznego wdrożenia systemu wsparcia realizacji przedsięwzięć środowiskowych
- rozszerzania działalności pozafinansowej Funduszy (wsparcie beneficjentów)
- efektywnego wdrażania wysokiej jakości projektów z zakresu edukacji ekologicznej, w celu kształtowania postaw i zachowań pro-ekologicznych w społeczeństwie
- promowania systemu Funduszy jako dobrej praktyki w finansowaniu ochrony środowiska i gospodarki wodnej na arenie krajowej i międzynarodowej.

6. Plan wdrażania

Wspólna Strategia prezentuje uzgodnioną przez Fundusze (na bazie doświadczeń oraz wieloaspektowej analizy sytuacji) wizję pożądanego stanu systemu Funduszy, a także przedstawione w konwencji perspektyw kierunku wspólnych działań, przyczyniające się do realizacji wizji, a także wypełnienia celu generalnego.

Wspólna Strategia zawiera działania, do osiągnięcia których Fundusze będą dążyć w perspektywie do 2020 r. W odróżnieniu od treści Wspólnej Strategii, przyjętej w 2012 r., zaktualizowany dokument nie zawiera konkretnych działań, które będą realizowane przez Fundusze do 2016 r. z perspektywą do 2020 r. Zmiana podejścia wynika przede wszystkim z tego, że w wyniku realizacji Wspólnej Strategii w latach 2013-2014, część zadań została wykonana, opracowane zostały raporty, które stanowiły efekt realizacji określonych działań.

Aby zoptymalizować proces wdrażania i monitorowania realizacji Wspólnej Strategii wprowadza się dodatkowy instrument w postaci dokumentu operacyjnego – rocznego planu wdrażania, składający się z następujących części:

- informacji dotyczących planowanych na dany okres działań, najistotniejszych z punktu widzenia Funduszy, które w sposób istotny przyczynią się osiągnięcia celu generalnego Wspólnej Strategii
- liderów zadań i harmonogramu realizacji zadań
- wskaźników realizacji planu wdrażania w układzie rzeczowym, finansowym i ekologicznym¹³.

Takie rozwiązanie pozwoli na bieżące monitorowanie stanu realizacji Wspólnej Strategii i szybkie reagowanie wobec zidentyfikowanych (ad hoc) potrzeb lub wyzwań, a także wobec osiągniętych wyników dotychczas realizowanych zadań.

W związku z tym, po zaakceptowaniu aktualizacji Wspólnej Strategii przez Radę Nadzorczą NFOŚiGW, Fundusze, w terminie do 3 miesięcy od zaakceptowania dokumentu, powinny w ramach określonych perspektyw, opracować roczny plan wdrażania Wspólnej Strategii.

NFOŚiGW będzie pełnił funkcję koordynatora realizacji planu wdrażania, odpowiedzialnego za jego opracowanie wspólnie z wojewódzkimi funduszami oraz monitorowanie realizacji. Plan wdrażania będzie podstawą do monitorowania realizacji Wspólnej Strategii i zastąpi dotychczasowy system monitorowania. Sprawozdania z realizacji planu wdrażania będą przedstawiane Radzie Nadzorczej raz na rok.

¹³ Zakłada się, że część finansowa planu będzie oparta na danych, które Fundusze przekazują Ministrowi Środowiska, zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16.11.2010 r. w sprawie gospodarki finansowej Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej (Dz. U Nr 226 Poz. 1479)

7. Załącznik 1. Informacja w sprawie dotychczasowych efektów realizacji zadań ze Wspólnej Strategii działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.

- I. Rok 2014 był drugim rokiem realizacji Wspólnej Strategii, a efekty jej wdrażania były grupowane w postaci raportów zbiorczych i przekazywane na Radę Nadzorczą NFOŚiGW. Na przestrzeni dwóch lat wdrażania Wspólnej Strategii powstało wiele opracowań i raportów tematycznych, podjęto również szereg inicjatyw i działań wzmacniających system funduszy. Zalecenia i rekomendacje zawarte w raportach zostaną uwzględnione przy planowanej na I półrocze 2015 roku aktualizacji Wspólnej Strategii oraz w bieżącej działalności Funduszy.
- II. Poniżej zaprezentowane zostały kluczowe efekty i rezultaty dotychczasowej realizacji Wspólnej Strategii w podziale na poszczególne perspektywy (finanse, beneficjenci, procesy wewnętrzne, innowacje, wyzwania, rozwój).
 1. PERSPEKTYWA FINANSE
 - opracowano raport na temat podstawowych narzędzi reagowania na zmiany zamierzeń beneficjentów w zakresie wypłaty dofinansowania, zawierający prezentację najlepszych możliwych do zastosowania przez wszystkie Fundusze narzędzi, w trakcie prac ustalono, że zakres tego działania pokrywa się z działaniem 2A-1 i w rekomendacjach zaproponowano połączenie tych zadań w jedno zadanie;
 - dokonano przeglądu praktyk i kryteriów wyboru przedsięwzięć do dofinansowania stosowanych przez Fundusze, który stanowi element wyjściowy do dalszych działań w zakresie dostosowania form i zasad dofinansowania oraz zakresu i kierunków wsparcia Funduszy do potrzeb odbiorców dofinansowania;
 - ustalono potrzeby i oczekiwania systemu Funduszy w zakresie warunków komunikacji i na tej podstawie przygotowano specyfikację do budowy Cyfrowej Platformy Współpracy i Wymiany Informacji;
 - opracowano informację o głównych wielkościach finansowych Funduszy za okres 2009-2013;
 - uzgodnione w ramach Wspólnej Strategii „Zasady i warunki udostępniania środków NFOŚiGW dla WFOŚiGW” realizowane były poprzez programy NFOŚiGW:
 - „SYSTEM – Wsparcie działań ochrony środowiska i gospodarki wodnej realizowanych przez WFOŚiGW”
 - Nabór 2013 rok: zawarto umowy pożyczek z 9 WFOŚiGW (Białystok, Katowice, Kielce, Lublin, Olsztyn, Opole, Rzeszów, Szczecin, Wrocław), kwota zobowiązań: 475,5 mln zł, kwota wypłat w 2013 roku: 454,2 mln zł,
 - Nabór 2014 rok: zawarto umowy pożyczek z 5 WFOŚiGW (Gdańsk, Opole, Rzeszów, Toruń, Wrocław), kwota zobowiązań: 116,2 mln zł, wypłaty w 2014 roku: 84,2 mln zł,
 - „Wspieranie rozproszonych, odnawialnych źródeł energii. Część 2c) Prosument - linia dofinansowania z przeznaczeniem na zakup i montaż mikroinstalacji odnawialnych źródeł energii poprzez wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej”

- Nabór 2014 rok: zawarto umowy udostępnienia środków z 7 WFOŚiGW (Wrocław, Szczecin, Kraków, Gdańsk, Olsztyn, Rzeszów, Toruń), kwota udostępnionych środków (łącznie dotacje i pożyczki): 85 mln zł, kwota na udzielanie pożyczek: 56,6 mln zł, kwota na udzielanie dotacji: 28,5 mln zł, brak wypłat do tej pory;
- „Poprawa jakości powietrza Część 2) KAWKA – Likwidacja niskiej emisji wspierająca wzrost efektywności energetycznej i rozwój rozproszonych odnawialnych źródeł energii”
 - Nabór 2013 rok: umowy udostępnienia środków z 11 WFOŚiGW (Wrocław, Toruń, Zielona Góra, Kraków, Opole, Rzeszów, Gdańsk, Katowice, Kielce, Poznań, Szczecin), kwota udostępnionych środków: 121,2 mln zł, kwota wypłat w 2014 roku: 15 mln zł;
 - Nabór 2014 rok: umowy udostępnienia środków z 11 WFOŚiGW (Wrocław, Toruń, Warszawa, Kraków, Opole, Rzeszów, Gdańsk, Katowice, Kielce, Poznań, Szczecin), kwota udostępnionych środków: 161,5 mln zł, do tej pory brak wypłat.

2. PERSPEKTYWA BENEFICJENCI

- powstał raport na temat wykorzystywanych przez Fundusze narzędzi do konsultowania z beneficjentami nowych inicjatyw i zamierzeń,
- opracowano koncepcję programu konferencji i szkoleń w głównych obszarach działalności Funduszy, na tej bazie realizowano szkolenia i spotkania w ramach systemu (np. wspólne spotkania prawników lub księgowych) oraz realizowano szkolenia opisane w perspektywie procesy wewnętrzne,
- przygotowano koncepcję prowadzenia regularnych badań poziomu satysfakcji beneficjentów, uzgodniono, że ze względu na różnorodność działań i beneficjentów, badania będą realizowane przez wszystkie Fundusze odrębnie,
- opracowano raport na temat stosowanych przez Fundusze narzędzi cyfrowej obsługi beneficjentów, NFOŚiGW udostępnił Funduszom generator wniosków o dofinansowanie.

3. PERSPEKTYWA PROCESY WEWNĘTRZNE

- opracowano program szkoleń dla pracowników Funduszy w zakresie wdrażania nowych polityk i instrumentów nowego okresu programowania UE (ustalono, że ze względu na niesprecyzowany ostatecznie kształt systemu wdrażania PO liś 2014-2020 będzie on wymagał dopracowania),
- wdrożono system wymiany informacji o planowanych szkoleniach pracowników Funduszy za pośrednictwem Cyfrowej Platformy Współpracy i Wymiany Informacji,
- przeprowadzono 5 szkoleń dla pracowników Funduszy w formule webcastów za pośrednictwem Cyfrowej Platformy z zakresu nowej perspektywy finansowej 2014-2020, kontroli w miejscu realizacji projektu, ekoinnowacji, pomocy publicznej oraz weryfikacji rozliczeń i przygotowania procesu inwestycyjnego i realizacji przedsięwzięć, w których wzięło udział łącznie 2 288 uczestników,
- prowadzono współpracę w zakresie informacji i promocji realizowaną przez Zespół ds. Informacji i Promocji WFOŚiGW i NFOŚiGW nakierowaną na wzmocnienie komunikacji z opinią publiczną

i budowanie pozytywnego wizerunku systemu Funduszy (wspólne publikacje, konferencje i komunikaty prasowe, targi, spotkania i szkolenia),

- wdrożono Cyfrową Platformę Współpracy i Wymiany Informacji, która umożliwia efektywną komunikację pomiędzy Funduszami, w tym o najważniejszych wydarzeniach, spotkaniach i szkoleniach (kalendarium) a także konsultowanie dokumentów programowych, realizowanie szkoleń w formule webcastów oraz wymianę wiedzy i doświadczeń („Baza wiedzy”).

4. PERSPEKTYWA INNOWACJE, WYZWANIA, ROZWÓJ

- opracowano systemową koncepcję pomocy finansowej dla ekoinnowacji na lata 2013-2016 z perspektywą do roku 2020;
- wypracowano metodyki liczenia poszczególnych efektów ekologicznych określonych w ramach Wspólnej Strategii, w większości Funduszy zostały wdrożone rozwiązania w zakresie ewidencji efektów zgodnie z jednolitymi zasadami, trwają prace nad systemem raportowania i agregacji efektów;
- przygotowano wstępną wersję zasad współpracy na wypadek klęsk żywiołowych;
- opracowano raport na temat rozwiązań służących identyfikacji potrzeb środowiskowych;
- uruchomiono stałą współpracę pomiędzy Funduszami w edukacji ekologicznej (odbyły się m.in. spotkania robocze oraz warsztaty z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Środowiska, WFOŚiGW i NFOŚiGW poświęcone wspólnej strategii edukacji ekologicznej, a także spotkanie Forum Ekologia-Edukacja-Ekoinnowacje);
- przygotowano i skonsultowano roboczy dokument operacyjny przedstawiający model współpracy między Funduszami oraz system finansowania projektów w edukacji ekologicznej.

III. POZOSTAŁE DZIAŁANIA I INICJATYWY

- Od września 2013 roku realizowane jest zawarte pomiędzy Funduszami Porozumienie w sprawie powierzenia niektórych czynności w ramach Krajowego Systemu Zielonych Inwestycji (GIS);
- W październiku 2014 roku podpisany został przez NFOŚiGW i WFOŚiGW list intencyjny o współpracy w zakresie realizacji Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 (PO IiŚ);
- NFOŚiGW przeprowadził w 2014 roku z WFOŚiGW konsultacje zapisów Wstępnego porozumienia w sprawie współpracy w zakresie przygotowania projektu pn. „Ogólnopolski system wsparcia doradczego dla sektora publicznego i mieszkaniowego oraz przedsiębiorców w zakresie efektywności energetycznej oraz OZE”, które zostało ostatecznie zawarte w styczniu 2015 roku;
- W ramach programu „Gospodarowanie odpadami innymi niż komunalne, Część 2) Usuwanie wyrobów zawierających azbest” zawarto w 2013 roku z WFOŚiGW 18 umów udostępnienia środków w formie dotacji na kwotę ponad 35,5 mln zł. W latach 2013-2014 wypłacono ponad 31,2 mln zł;
- W latach 2013-2014 odbyło się kilkanaście spotkań NFOŚiGW i WFOŚiGW, poświęconych m.in. omówieniu wspólnych programów i inicjatyw, zadaniom w nowej perspektywie finansowej 2014-2020, wymianie wiedzy i doświadczeń (spotkania służb księgowych i prawników), a także informacji i promocji systemu Funduszy.

Załącznik 2. Tabela 1. Obszar aktywności Funduszy w realizacji celów i kierunków określonych w strategii BEiŚ

Kierunki interwencji BEiŚ	Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi	Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi	Ochrona atmosfery	Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów	Międzydziedzinowe
Cele i kierunki BEiŚ					
Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska					
1.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin		NFOŚiGW			
1.2. Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody	NFOŚiGW/WFOŚiGW				NFOŚiGW/WFOŚiGW
1.3. Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna				NFOŚiGW/WFOŚiGW	
1.4. Uporządkowanie zarządzania przestrzenią					NFOŚiGW/WFOŚiGW (ZIT)¹⁴
Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię					
2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii			NFOŚiGW/WFOŚiGW		
2.2. Poprawa efektywności energetycznej			NFOŚiGW/WFOŚiGW		
2.3. Zapewnienie bezpieczeństwa dostaw importowanych surowców energetycznych					
2.4. Modernizacja sektora elektroenergetyki zawodowej, w tym przygotowanie do wprowadzenia energetyki jądrowej			NFOŚiGW/WFOŚiGW		
2.5. Rozwój konkurencji na rynkach paliw i energii oraz umacnianie pozycji odbiorcy					
2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych odnawialnych źródeł energii			NFOŚiGW/WFOŚiGW		

¹⁴ ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

Załącznik 2. Tabela 1. Obszar aktywności Funduszy w realizacji celów i kierunków określonych w strategii BEiŚ

Kierunki interwencji BEiŚ	Ochrona i zrównoważone gospodarowanie zasobami wodnymi	Racjonalne gospodarowanie odpadami i ochrona powierzchni ziemi	Ochrona atmosfery	Ochrona różnorodności biologicznej i funkcji ekosystemów	Międzydziedzinowe
2.7. Rozwój energetyki na obszarach podmiejskich i wiejskich			NFOŚiGW/WFOŚiGW		
Cel 3. Poprawa stanu środowiska					
3.1. Zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki	NFOŚiGW/WFOŚiGW				
3.2. Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne		NFOŚiGW/WFOŚiGW			
3.3. Ochrona powietrza, w tym ograniczenie oddziaływania energetyki			NFOŚiGW/WFOŚiGW		
3.4. Wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych					NFOŚiGW/WFOŚiGW
3.5. Promowanie zachowań ekologicznych oraz tworzenie warunków do powstawania zielonych miejsc pracy					NFOŚiGW/WFOŚiGW

Legenda

NFOŚiGW/WFOŚiGW

Kierunki interwencji w ramach BEiŚ, gdzie jako instytucje zaangażowane w realizację zostały wskazane NFOŚiGW i/lub WFOŚiGW

NFOŚiGW/WFOŚiGW

Działania NFOŚiGW/WFOŚiGW realizujące kierunki interwencji w ramach BEiŚ (NFOŚiGW/WFOŚiGW nie zostały wskazane w BEiŚ)

8. Spisy i indeksy

8.1. Spis treści:

1.	Streszczenie Wspólnej Strategii	3
2.	Wprowadzenie	4
2.1.	Tło i uwarunkowania uchwalenia Wspólnej Strategii	4
2.2.	Spójność z innymi dokumentami strategicznymi i programowymi	4
2.3.	Aktualizacja	5
3.	Wdrażanie Wspólnej Strategii w latach 2013 – 2014 – wnioski i rekomendacje	8
3.1.	Efekty realizacji Wspólnej Strategii	8
3.2.	Rekomendacje z wdrażania Wspólnej Strategii	10
4.	Synteza diagnozy strategicznej i analiza SWOT.....	12
4.1.	Uwarunkowania ogólne	12
4.2.	Analiza SWOT systemu Funduszy	12
4.3.	Wnioski z analizy SWOT	15
5.	Cele, priorytety i perspektywy Wspólnej Strategii.....	17
5.1.	Cel generalny, wizja i misja systemu Funduszy	17
5.2.	Priorytety Wspólnej Strategii	20
5.3.	Perspektywy realizacji misji i priorytetów Wspólnej Strategii	26
6.	Plan wdrażania	31
7.	Załącznik 1. Informacja w sprawie dotychczasowych efektów realizacji zadań ze Wspólnej Strategii działania Narodowego Funduszu i wojewódzkich funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 r.	32
8.	Spisy i indeksy	37
8.1.	Spis treści:	37
8.2.	Spis rycin:	37

8.2. Spis rycin:

Ryc. 1:	Struktura celów Wspólnej Strategii	18
Ryc. 2:	Układ czterech perspektyw strategicznych w kontekście realizacji misji	26